
Kulturhistorie

Hovedgårdsregistrering i Fyns Amt

Bogense kommune

Skemaer og kort

1995

 Fyns Amt
Natur- og vandmiljøafdelingen

Forsidebillede: Harritslevgård

**Hovedgårdsregistrering
i Fyns Amt**

Skemaer og kort

Udgivet af: Fyns Amt
Natur- og vandmiljøafdelingen
Ørbækvej 100, 5220 Odense SØ
Telefon: 66 15 94 00

Kortmateriale:

Udgivet af **Fyns Amt**

Grundmateriale: KMS copyright

Tryk: Fyns Amt
ISBN 87 7343 221 0

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	side 1
Oversigtskort	side 2
Kommunekort	side 3
Gyldensten	side 5
Harritslevgård	side 19
Jerstrup	side 31
Oregård	side 43
Sandagergård	side 55

FORORD

Igennem de senere år har Fyns Amt arbejdet med registrering af de kulturhistoriske forhold vedrørende 123 fynske hovedgårde. Amtet er nu nået til at kunne offentliggøre resultaterne. Den foreliggende rapport er den første udgivelse i afrapporteringen af de kulturhistoriske undersøgelser.

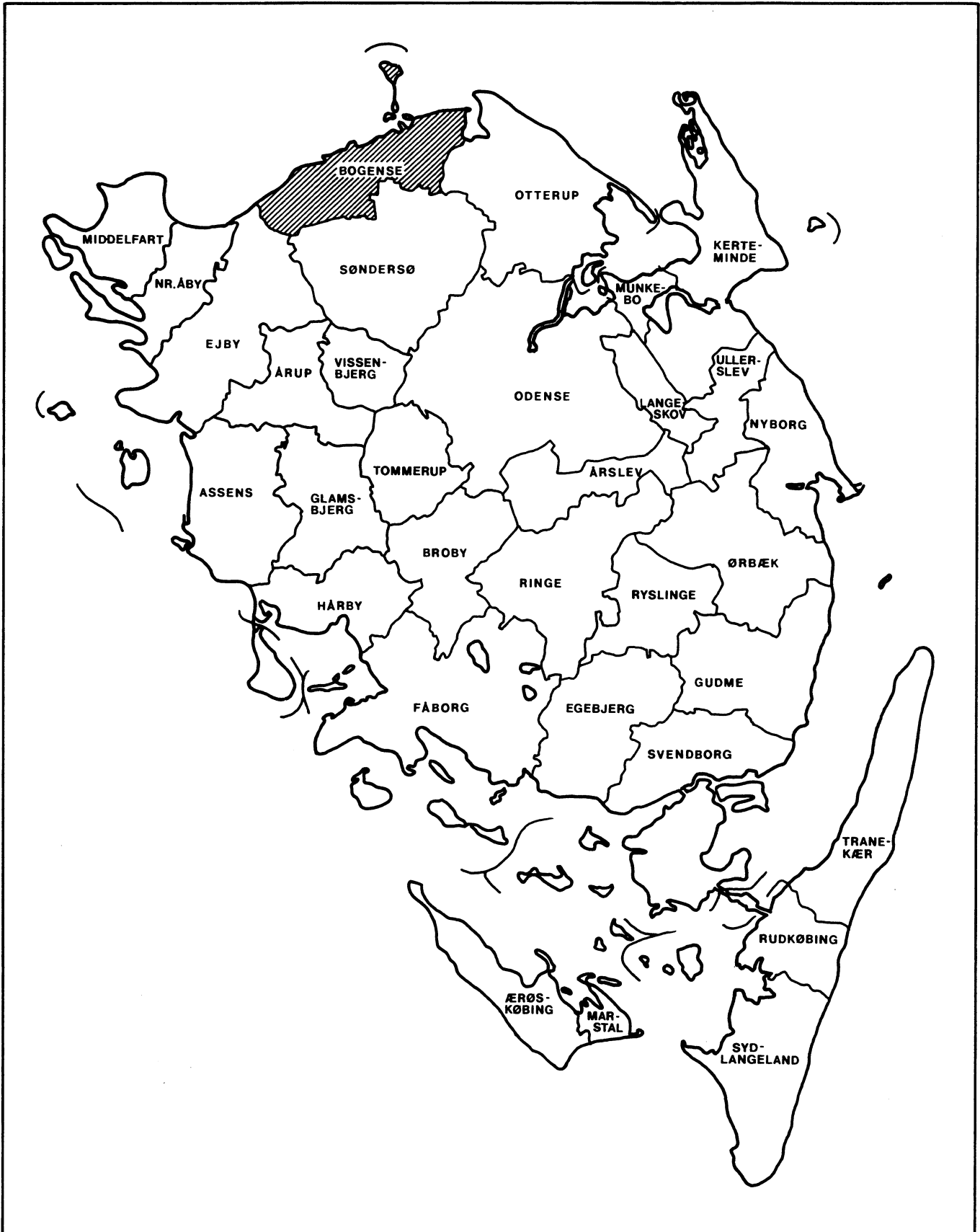
Der udgives i alt 25 kommunebaserede skemareporter, som formidler de grundlæggende kildeoplysninger, de vigtigste sammenfatninger samt væsentlige kort. Kun kommuner som rummer flere end 2 hovedgårde har deres egen rapport. Ullerslev er derfor trykt sammen med Nyborg, Nørre Aaby med Middelfart og Munkebo med Langeskov. Marstal -, Ærøskøbing -, Tommerup - og Vissenbjerg kommuner indgår ikke i afrapporteringen, idet de ikke rummer nogen hovedgårde. Til skemaerne er udarbejdet en særskilt nøgle, og derudover publicerer Fyns Amt en sammenfattende rapport og en planlægningsrapport. Skemaoplysningerne er indsamlet af Odense Universitet/ Kerteminde Museum under ledelse af museumsinspektør, doktor phil. Erland Porsmose.

Det er Fyns Amts håb, at skemamaterialet kan blive til gavn for såvel forskere og lokalhistoriske interesserede, som offentlige administratorer mhp. planlægning. Skemaerne sammenfatter på systematisk måde al rimeligt tilgængelig viden, sat op så oplysningerne bliver sammenlignelige fra hovedgård til hovedgård. Herudover anvendelse et stort fond af detaillerede og svært tilgængelige oplysninger fra Erland Porsmoses private kildeop-tegninger.

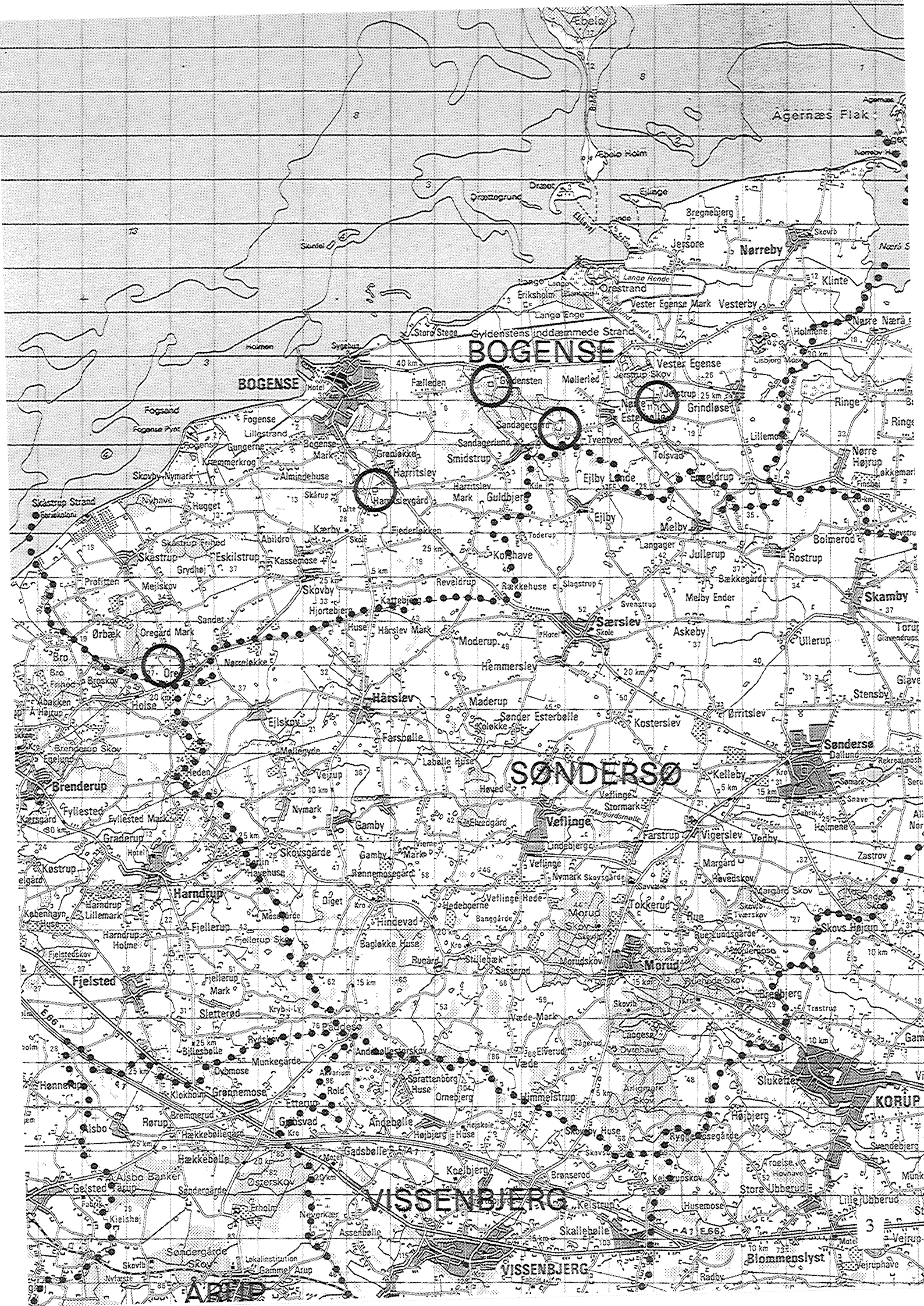
Nøglen forklarer punkt for punkt hvorfra skemaoplysningerne stammer, og hvori (de væsentligste) eventuelle kildekritiske problemer består. Derudover letter nøglen forhåbentligt forståelsen af det til tider ret indforståede fagsprog.

Det skal præciseres, at vurderingerne på skema 6 er udtryk for **en rent kulturhistorisk vurdering**, tilvejebragt på baggrund af skemaer og kort. Den er derfor ikke nødvendigvis udtryk for Fyns Amts endelige opfattelse af bevaringsværdierne og det planlægningsmæssige syn på de fynske hovedgårde.

Erland Porsmose, har udarbejdet den endelige vurdering. Stud.mag. Dorte Nørregaard Madsen og museumsinspektør Ellen Dalsgaard har indsamlet skemaoplysningerne, samt udarbejdet udviklingsbeskrivelser efter 1800.

Bogense Kommune

BOGENSE

BOGENSE

SØNDRSØ

VISSENBJERG

VISSENBJERG

KORUP

ARUP

13

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

Gyldensten

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nørre Sandager
-----------------	--------------------------	----------------------------	--------------------------------

Navn: Gyldensteen	Tidligere navn: Enggård
-----------------------------	-----------------------------------

Bemærkninger: Hovedgården Enggård nævnes første gang i 1409 i formen Engardh, der hentyder til gårdens beliggenhed i engområderne. Navnet Gyldensteen fik gården i 1719 efter Henri Huegetan, der blev optaget i den danske grevestand under navnet Gyldensteen.

Anlægstidspunkt: middelalder	Anlægsform: enestegård
--	----------------------------------

Bemærkninger: Gyldensteen har ved udvidelser gjort indhug i Nr.Esterbølles ejerlav. Landsbyen Bøgelund blev nedlagt o. år 1700, og jorderne lagt under Gyldensteen.

Ejere: ca.1400 Nils Thomesen ca.1415 Berneke Skinkel ca.1450 Knud Henriksen 1494 Jørgen Gyldenstjerne 1575 Erik Rud 1630 Gregers Krabbe 1655 Oluf Rosenkrantz ca.1682 Mogens Skeel 1689 Holger Rosenkrantz 1694 Conrad Bierman 1718 Chr. Gabel 1719 H. Huguetan (Gyldensteen) 1985 C.J.Bernstorff-Gyldensteen og F. Bernstorff.	Fælles ejer med nabogårdene Oregård, Jerstrup, Huggetgård, Harritslevgård, Uggerslevgård, Sandagergård. Under grevskabet Gyldensteen 1720-1922
---	---

Historiske tildragelser:

Chr.C.Gabel, der ejede Gyldensteen 1718-1719, havde som admiral under Den store nordiske Krig udvist stor dygtighed, hvorfor han blev belønnet af staten.

Greve Gyldensteen, der erhvervede Gyldensteen i 1719, havde gjort vældig karriere fra bogtrykker og boghandler i Amsterdam til dansk greve. Han beklædte aldrig noget offentligt hverv, formentlig på grund af sit tilhørsforhold til den reformerte kirke. Han var dog blandt Frederik IVs nærmeste venner og rådgav denne i finanssager.

Fyns Amt	Hered: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nørre Sandager
-----------------	-------------------------	----------------------------	--------------------------------

Relikt - vurdering

Reliktvurderingen er foretaget på grundlag af sammenligninger af kort fra omkring år 1800 og år 1880 med nutidige kort og luftfoto	Velbevaret struktur	Delvis bevaret struktur	Opløst struktur	Bemærkninger
<p>Bygninger: Hovedbygningen har stadig samme grundplan og beliggenhed. En stor del af voldgraven er bevaret.</p> <p>Avlsbygningerne er fjernet, bortset fra et par mindre mod øst.</p> <p>Møllen er væk og kun et par af husene er bevaret.</p> <p>Bebyggelsesgraden er ikke ændret ved nybebyggelse.</p> <p>Andre anlæg: Haveområdet er blevet mindre</p> <p>Skove og vådområder: Ikke-ager arealer: Skovarealerne er bevaret, men udvidet. Engområderne er næsten alle opdyrket, bortset fra et større mod vest.</p> <p>Særlige relikter:</p> <p>Arkæologiske interesser: Mølle- og alvsgårdtomten er frilagte.</p>	X			Sydfløj opført i 1640. Ombygget og tilføjet vinkelfløje o.1700. Sidefløje opført o. 1800. Restaureret 1837, ændret en smule 1926.
		X	X	Avlsgården flyttet nord for landevejen efter brand i 1961.
	X			
		X		
			X	

Tidspunkt for ændringer:

Avlsgården lå der stadig i 1890, men engområderne var allerede på dette tidspunkt opdyrket/plantet til med skov. Møllebygningen lå der stadig i 1890, men det fremgår ikke, om den blev brugt som mølle.

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nørre Sandager
-----------------	--------------------------	----------------------------	--------------------------------

Hovedgårdstaksten

			1662 ¹⁾	1688	1770 ²⁾	1844	1870	1903	1956	
Tønder hartkorn			100 2/3	47	84	37	80	71	70	
Bemærkninger: 1) 1664: 50 tdr.htk. 2) excl. skovskyld på 4 tdr.htk.										

Fæstegodset

			1662	1688	1783 ³⁾	1844	1870	1903 ⁴⁾		
Tønder hartkorn			307	397	2010	566	11	58		
Bemærkninger: 3) omfatter hele grevskabet Gyldensteen (excl. Harritslevgård) 4) hele grevskabet.										

		1520	1662	1688	1783 ³⁾	1844	1870	1903 ⁴⁾		
Antal gårde		68	39	52	301	96	2	5		
Heraf i hovedgd. sognet		4	9	8	6	7	0	1		
Antal huse				13	36	78	16	22		
Heraf i hovedgd. sognet				10	4	17	7	14		
Fæsteheder ialt				65	337	174	18	27		
Bemærkninger										

Godsfordelingen

	1662	1783	1844				
Antal bebyggelser hvor hovedgården har fæstegods	14	59	22				
Heraf samlinger på min. 3 gårde	7	39	14				
Antal egaliserede samlinger af gårde	3	21	13				

Hoveri

Antal hoveriagtige enheder o. 1770:	84
Hoveriets omfang pr. gs. gård: årligt	a) pløjedage
	b) spanddage 46
	c) gangdage 150
Bemærkninger:	I 1790

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nørre Sandager
-----------------	--------------------------	----------------------------	--------------------------------

Udviklingsbeskrivelse

a. Indtil cirka 1800:

Under navnet Enggård nævnes hovedgården Gyldensteen allerede i 1409. Gården er anlagt i kystskovbæltet op til store engarealer, der har givet gården navn. Sidst i 1400-tallet hørte gården under Iversnæs (Wedellsborg) gods og var bortfæstet til bønder. Ved et skifte i 1520 blev Enggård udskilt som selvstændig hovedgård. I 1498 foretoges en skelforretning mellem Enggård og Sandagergård. Øst for Enggård lå landsbyen Bøgelund, der i 1511 havde 12 gårde. Landsbyen nedlagdes gradvis. De sidste gårde i 1718, hvorved Gyldensteen nåede op på en hovedgårdstakst på 80-90 tdr.htk. Ejerlavet består overvejende af agerjord med et større indhold af eng og skov. Hovedgården er randplaceret og orienteret mod eng/skov. Før den sidste udvidelse havde hovedgården i 1682 et dyrket areal på 175 tdr.ld. af god bonitet. Jorden blev drevet i trevangsbrug. Ejerlavet rummede en god del skov og eng og kvægholdet var betydeligt. Ved udskillelsen fra Iversnæs i 1520 havde Enggård et tilliggende på 68 gårde, men godset reduceredes i den følgende tid. I 1630'erne blev der opført ny hovedbygning og samtidig erhvervedes i 1633 10 gårde fra kronen. I 1720 oprettedes grevskabet Gyldensteen af Enggård, Oregård og Uggerslevgård. To år forinden erhvervedes 562 tdr.htk. tidligere ryttergods fra kronen. I 1783 omfattede grevskabet 301 gårde. Antallet af gårde i det lille hovedgårdssogn var beskedent, her måtte Gyldensteen endog konkurrere med nabogården Sandagergård. Godset var forholdsvis godt arronderet i 1662, og nabolandsbyerne Nordskov og Smidstrup var egaliserede. I 1784 foretoges et stort mageskifte med baroniet Kjørup-Einsidelsborg med henblik på en bedre afrunding af besiddelserne. Herved erhvervedes tienderne til Uggerslev og Nr.Højrup kirker. Allerede i 1696 var Guldbjerg og Sandager kirker erhvervet.

b. Efter cirka 1800:

Gyldensteens hovedgårdsejerlav var o.1800 på 414 ha. I løbet af 1800-tallet blev der inddæmmede store arealer ved hovedgården. O.1905 hørte der således 436 ha til selve avlsgården, hvoraf 271 ha var ager, 15 ha eng og 143 ha inddæmmede. Skovarealet blev opgjort sammen med resten af grevskabet Gyldensteens skove. Gyldensteen var jo som tidligere nævnt hovedsædet i et grevskab af samme navn. O.1905 bestod grevskabet af hovedgårdene Gyldensteen, Sandagergård, Jerstrup, Uggerslevgård, Harritslevgård, Hugget og Oregård. Hertil kom avlsgården Erikslund og Christianslund. Sidstnævnte gård var dog grevens personlige ejendom og indgik derfor ikke i grevskabet. Det var altså et ikke ubetydeligt areal, der på denne måde var samlet hos en enkelt besidder. Det beløb sig til ca. 1940 ha, hvoraf 552 ha var skov. I forbindelse med grevskabets overgang til fri ejendom blev der afgivet ca. 441 ha jord fra Hugget, Oregård og Uggerslevgård til udstykning. I 1954 blev der yderligere afgivet 83 ha. I 1985 var det areal, Gyldensteen rådede over til trods for lensaflysningen, næsten det samme som ved århundredskiftet. Det beløb sig til 1971 ha, hvoraf 563 ha var inddæmmede og 547 ha var skov. Fæstegodset, der hørte til selve Gyldensteen gods, var i 1844 på 566 tdr.htk., fordelt på 96 gårde og 78 huse. Det meste var beliggende i de tilstødende sogne, men spredt på mange byer. I de 14 byer, hvor Gyldensteen ejede 3 gårde eller flere, var de 13 samlinger egaliseret. Frasalget af fæstegods blev påbegyndt i 1853. I 1870 var der således kun 2 gårde og 18 huse tilbage. O.1905 blev gården drevet af 16 faste folk og 10 daglejere, hvis koner stod for malkningen. Hovedgårdstaksten (jfr. skema 4) faldt i perioden 1770-1903 med 10 tdr.htk. Den lave angivelse i 1844 skyldes formentlig, at jordebogen ikke har medtaget den jord, der ikke var privilegeret. O.1770 var jorden delt op i 6 marker. Begtrup bemærker o.1804, at der fandtes et hollænderi på 200 køer på gården. Han fremhæver i øvrigt, at en af grevskabets største herligheder er dets mange gode tiender. O.1905 havde grevskabet stadig anselige tiender, som beløb sig til hele 481 tdr. konge- og kirketiender. Jorden til avlsgården Gyldensteen var på dette tidspunkt delt i to omdrifter på henholdsvis 7 og 5 marker. Kvægbesætningen var da på 120 køer og 60 stk. ungvæg og kalve. Af får og lam var der 125.

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nørre Sandager
-----------------	--------------------------	----------------------------	--------------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Typologisk vurdering:** stor interesse

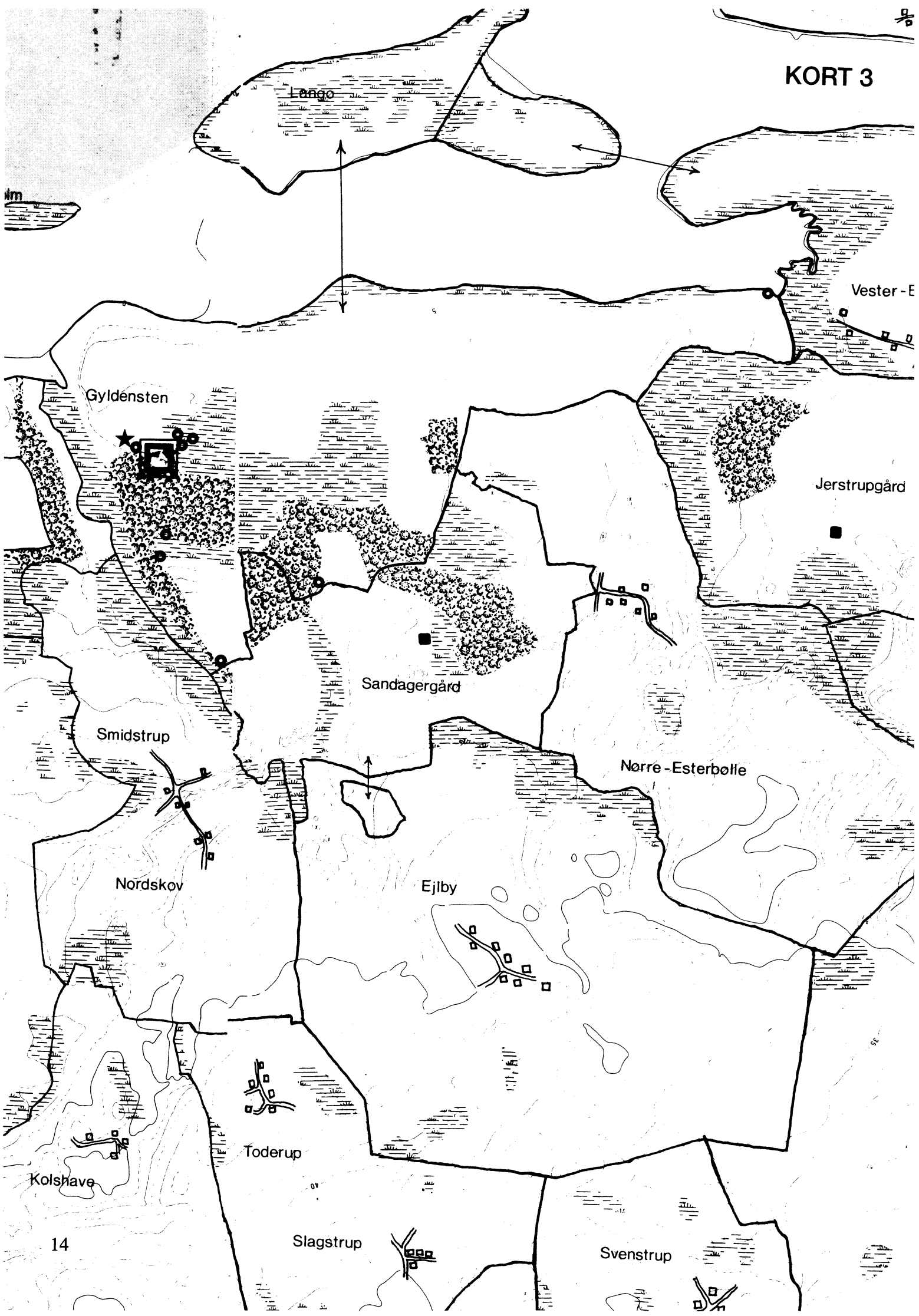
- 1) Under navnet Enggård nævnes Gyldensteen allerede i 1409. Gården er formentlig anlagt som enestegård i kystskovbæltet op til de store engarealer, der har givet gården navn. Gården var sidst i 1400-tallet bortfæstet til bønder og hørte under Iversnæs (Wedellsborg). Ved en arvedeling o.1500 oprettedes Enggård som hovedgård med 1/4 af Iversnæs samlede godskompleks.
2. Fra 1500-1700-tallet lagdes landsbyen Bøgelund (12 gårde) gradvis under hovedgårdstaksten, der voksede til 94 tdr.htk. i 1783. Ved oprettelsen o.1500 havde hovedgården et tilliggende på 68 gårde, men godset reduceredes hastigt. Fra 1630'erne og ind i 1700-tallet udvidedes godset, og i 1720 indgik Enggård som hovedbesiddelsen i grevskabet Gyldensteen. I 1783 omfattede grevskabet i alt 301 fæstegårde, hvoraf ca. 100 hørte direkte under Gyldensteen. Godset samledes i de tilstødende sogne og egaliseredes i vidt omfang.
3. Grevskabet Gyldensteen oprettedes i 1720. Til grevskabet hørte kirkerne Guldberg, Sandager, Uggerslev, Nr. Højrup m.fl.
4. Grevskabets fæstegods afvikledes stort set mellem 1853 og 1870. Hovedgårds-ejerlavet udvidedes i 1800-tallet som følge af store inddæmningsarbejder og er endnu i dag bevaret intakt.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med mange udviklingsmæssige karakteristika. Gyldensteen var hovedbesiddelsen i grevskabet Gyldensteen.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Hovedbygningen er velbevaret og består af bygninger fra ca. 1640-1800. Avlsgården er flyttet og nyopført efter brand i 1961. Møllen er ikke bevaret.
- 2) Ejerlavet er bevaret i sin fulde udstrækning. Skovarealerne er udvidet, men engarealerne for det meste opdyrket.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af landsbyen Bøgelund, tomten af avlsgården og møllen.

Lango

Gyldensten

Vester-E

Jerstrupgård

Sandagergård

Smidstrup

Nørre-Esterbølle

Nordskov

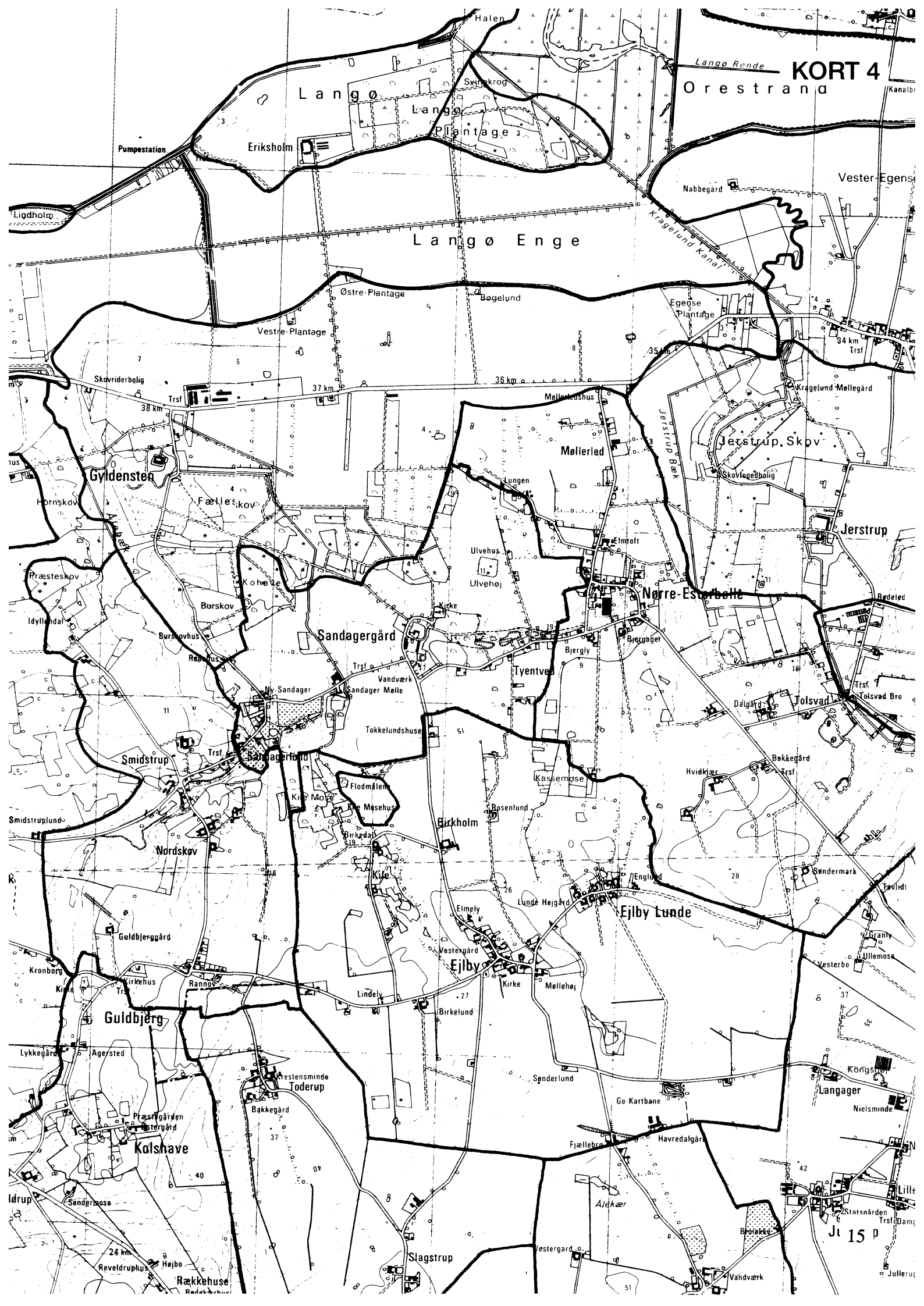
Ejlby

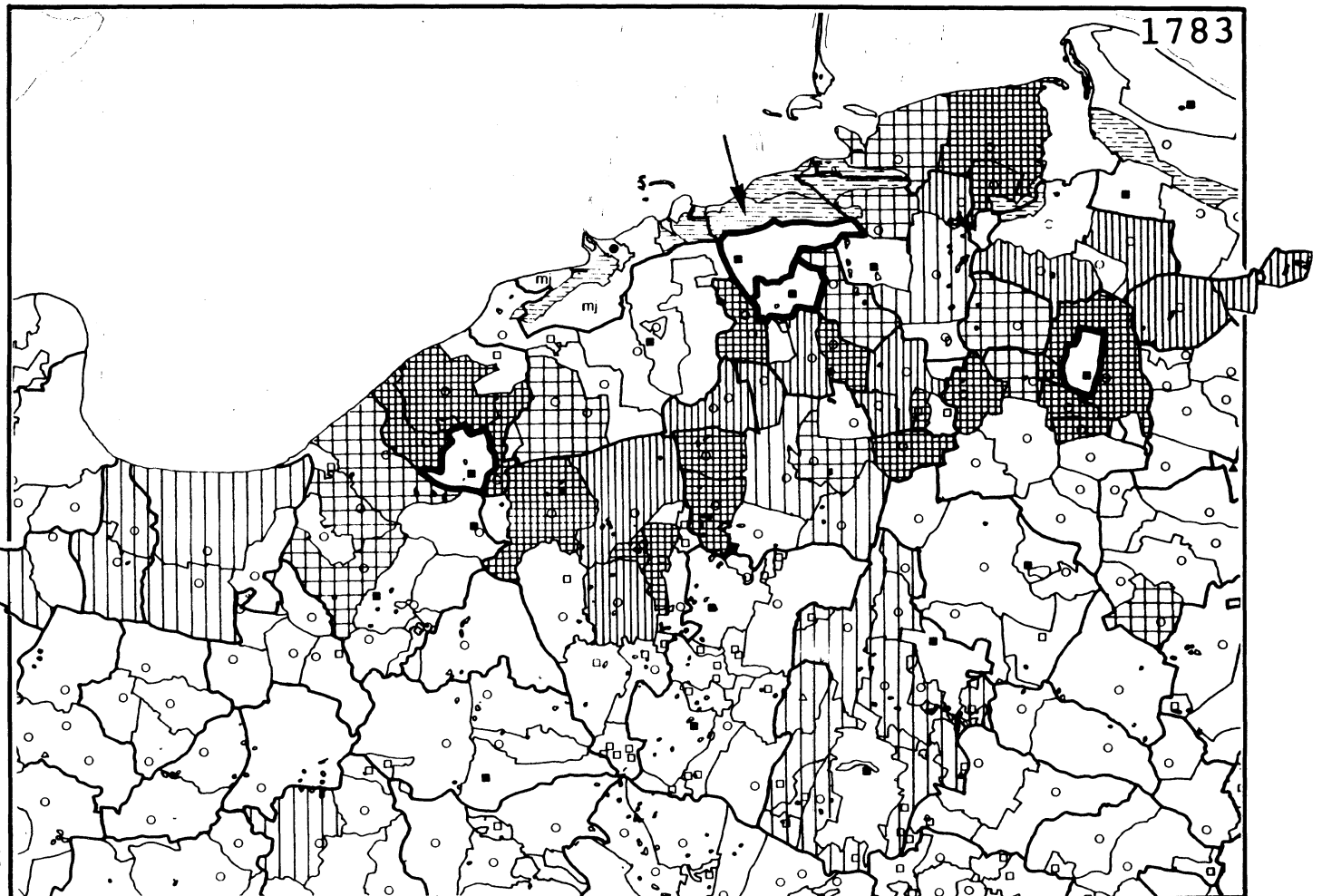
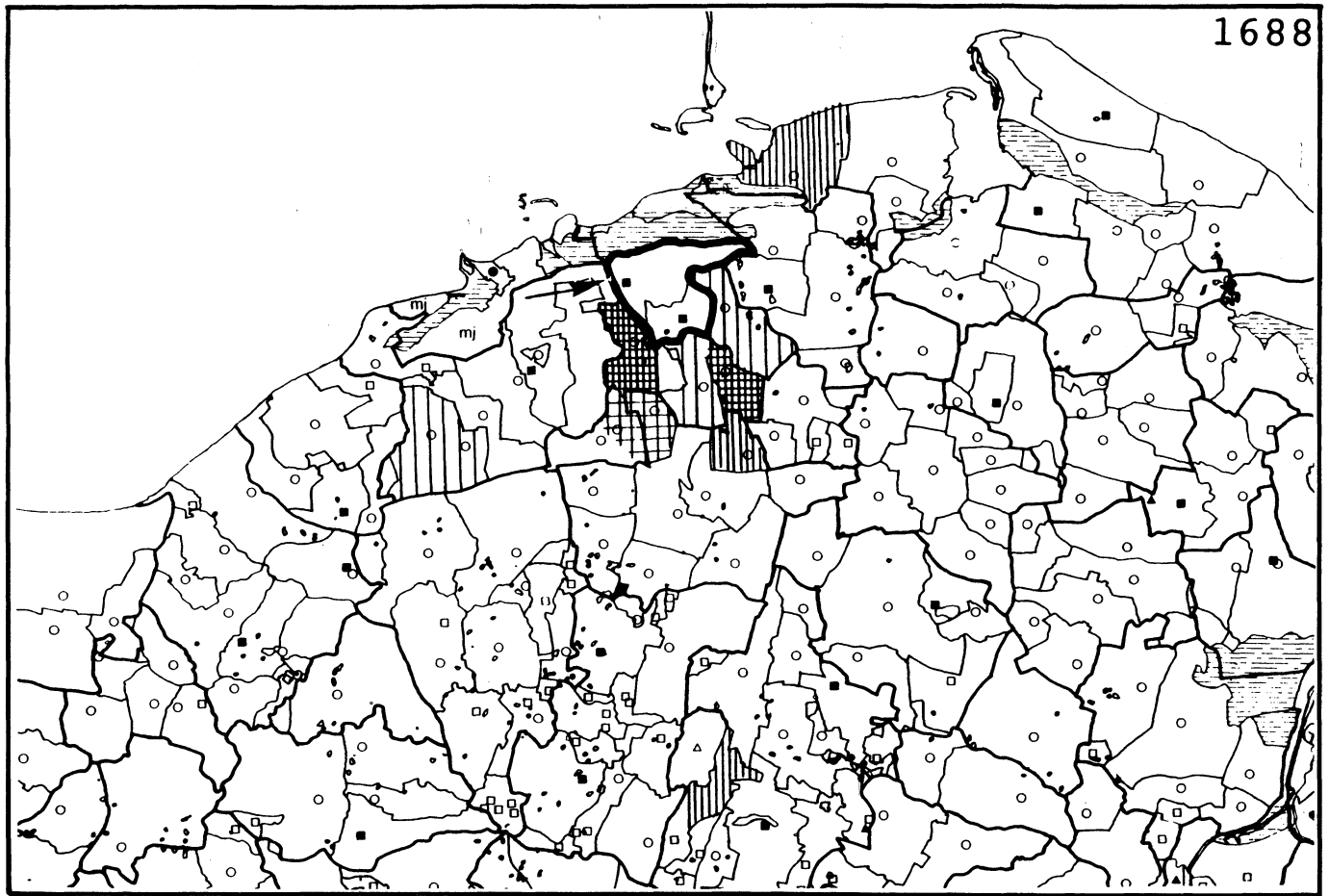
Toderup

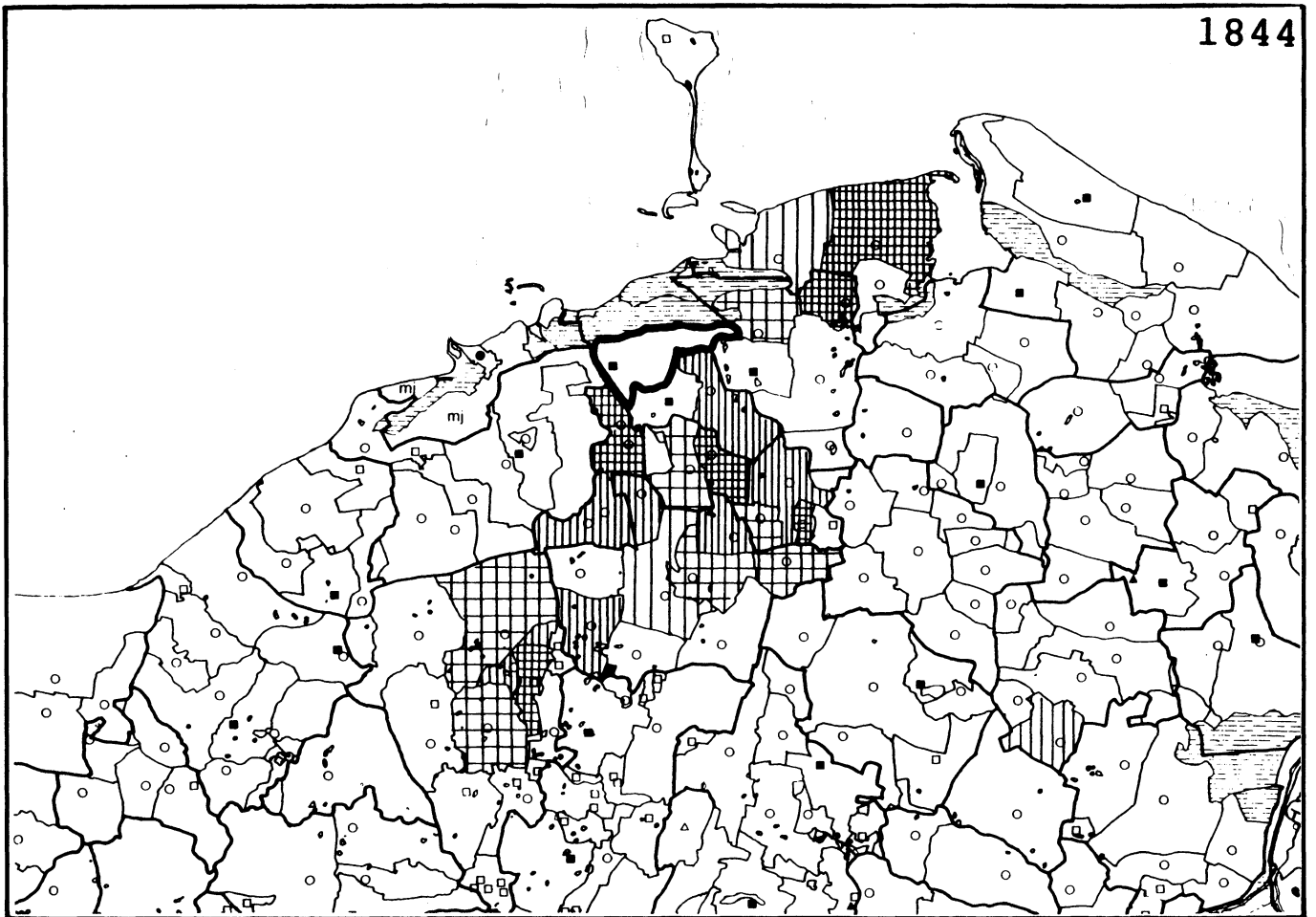
Kolshave

Slagstrup

Svenstrup

Harritslevgård

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	--------------------------	----------------------------	------------------------

Navn: Harritslevgård	Tidligere navn:
<p>Bemærkninger: Harritslevgård nævnes første gang i 1327 i formen Herretzløffgaard. Hovedgården har navn efter landsbyen Harritslev. Navnets oprindelse kan ikke fastlægges. Forledet menes at være afledt af mandsnavnet Haræk. Efterledet betyder efterladt arv, arvegods.</p>	

Anlægstidspunkt: middelalder	Anlægsform: udflyttet landsbyhovedgård
<p>Bemærkninger: Harritslevgård er formentlig udflyttet fra landsbyen til engarealerne en gang i højmiddelalderen. Harritslevgårds ejerlav omkranser helt landsbyen Harritslev.</p>	

<p>Ejere: 1231 Kronen 1327 Erik af Sverige, herefter igen den danske krone 1560 Jørgen Svave 1589 Breide Rantzau 1623 Anne Lykke 1631 Laurids Ulfeldt 1659 Christence og Kaj Lykke 1663 Fr. v.Arensdorff 1667-1717 delt i flere arveparter 1719 Ph. J. Hagedorn 1769 J.Fr. Bardenfleth 1829 A.E.Bernstorff-Gyldensteen 1963 hovedbygningen solgt til F.Nicolajsen, avlsgården forblev under Gyldensteen. 1986 C.J.Bernstorff-Gyldensteen og F.Bernstorff.</p>	<p>Fælles ejer med nabogårdene Sandager, Gyldensteen, Jerstrup, Oregård og Hugget. Under grevskabet Gyldensteen 1829-1922</p>
--	--

<p>Historiske tildragelser: Anne Lykke, enke efter Kai Rantzau, blev på grund af sit forhold til prins Christian, Chr. IVs søn, fængslet. Ydermere mentes hun at stå i ledtog med troldkonen Lamme Heine. Hun blev dog løsladt igen og giftede sig med Knud Ulfeldt til Hellerup. Harritslevgård var i 1700-tallet kendt for sit hestestutteri og for fremavl af frugttræer.</p>

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	--------------------------	----------------------------	------------------------

Relikt - vurdering

Reliktvurderingen er foretaget på grundlag af sammenligninger af kort fra omkring år 1800 og år 1880 med nutidige kort og luftfoto	Velbevaret struktur	Delvis bevaret struktur	Opløst struktur	Bemærkninger
<p>Bygninger: Hovedbygningen har mistet sin vestlige fløj. Sydfløjen er tillige blevet ændret en smule i sin grundplan.</p> <p>Avlsgården er stadig et trefløjet anlæg beliggende nord for hovedbygningen. Den er måske ændret en smule i sin grundplan, men det kan også skyldes tegneunøjagtigheder.</p> <p>Møllen er forsvundet, men der ligger stadig en bygning der. De tre af husene ser ud til at være bevaret.</p> <p>Bebyggelsesgraden er ændret noget ved spredt Andre anlæg: bebyggelse især i den nordlige del af ejerlavet.</p> <p>Skove og vådområder:</p> <p>Ikke-ager arealer: Skovarealerne er bevaret, men vådområderne på nær det store ved Hornskov er blevet opdyrket. Ålebæk mod øst er blevet rettet ud.</p> <p>Særlige relikter:</p> <p>Arkæologiske interesser:</p>	X	X		Østfløj opført 1606. Nord- og østfløj ombygget, syd- og vestfløj nedrevet, to mindre tilbygninger opført. Restaureret 1963-65
<p>Tidspunkt for ændringer:</p> <p>Ændringerne i bebyggelsesgraden og ved hovedbygningen er sket før 1890. Møllen og vådområderne er dog først forsvundet efter 1890.</p>				

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	--------------------------	----------------------------	------------------------

Hovedgårdstaksten

			1662	1688	1770 ¹⁾	18 44	1870	1903	1956	
Tønder hartkorn			2302	80	92	51	52	51	42	
Bemærkninger: 1) excl. skovskyld på 1 td.htk.										

Fæstegodset

			1662	1688	1770	18 44	18	1903 ²⁾		
Tønder hartkorn			691	122	703	194		58		
Bemærkninger: 2) Fæstegodset omfatter hele grevskabet Gyldensteen.										

		1560	1662	1688	1783	18 44	18 70	1903 ²⁾		
Antal gårde		34 + 2 ml.	97	20	72	37	1	5		
Heraf i hovedgd. sognet		33 + 2 ml.	47	17	49	37	0	1		
Antal huse		2		13	1 ³⁾	56	11	22		
Heraf i hovedgd. sognet		2		13	1	56	11	14		
Fæsteeenheder ialt		38		33	73	93	11	27		
Bemærkninger	3) Jordbogen medtager ikke huse.									

Godsfordelingen

	1662	17 83	18 44				
Antal bebyggelser hvor hovedgården har fæstegods	36	24	6				
Heraf samlinger på min. 3 gårde	7	7	3				
Antal egaliserede samlinger af gårde	0	6	3				

Høveri

Antal hoveripligtige enheder o. 1770:	63
Hoveriets omfang pr. gs. gård:	a) pløjedage
	b) spanddage
	c) gangdage
Bemærkninger:	

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

Udviklingsbeskrivelse

a. Indtil cirka 1800:

Harritslevgård omtales allerede som et meget betydeligt krongods i 1231, vurderet til 144 mark guld. I 1327 omfatter godset tillige Bogense by. Hovedgården synes at være udflyttet fra landsbyen og placeret ved å- og engarealer. Efterhånden har hovedgården lagt beslag på et enemærke, der så godt som omkranser landsbyen og isolerer selve landsbytomten fra dens jorder. Udvidelserne synes at være foretaget inden 1660. I 1664 vurderes hovedgårdstaksten til 150 tdr.htk., men det var dog incl. Over Mølle og 17 gårde, bol og huse, der lå i hovedgårdens enemærke. I 1694 oprettedes Lille Harritslevgård som ny sædegård af nogle ødegårde i Harritslev by. Den blev i 1722 atter lagt under (Store-) Harritslevgård. I 1770 var hovedgårdstaksten hermed nået op på 92 tdr. foruden 28 tdr.htk. uprivilegeret jord. I de 92 tdr. var dog inkluderet mølleskyld.

Ejerlavet består overvejende af agerjord med et større indhold af eng. Hovedgården ligger orienteret mod åen. Hovedgårdens dyrkede areal var i 1682 244 tdr.ld., der dyrkedes i trevangsbrug. Boniteten var særdeles god, og der var betragtelige eng- og græsstrækninger. Hovedgården havde en besætning på 40 malkekøer. O. 1750 rummede gården et berømt stutteri. Da kronen afhændede godset i 1560, medfulgte 34 gårde, 2 møller og 2 huse. Næsten alt var beliggende i hovedgårdssognet. I 1584 afhændede kronen yderligere 4 gårde i hovedgårdssognet. I 1606 opføres den nuværende hovedbygning. Godset byggedes op til et virkeligt storgods med 97 gårde i 1662. Godset var da konfiskeret efter Kai Lykkes fald i 1659, og frem til 1688 splittedes det i flere dele. Fra 1717 samledes godset atter, og i 1719 erhvervedes fra kronen 182 tdr.htk. tidligere ryttergods. I 1783 bestod godset af 72 gårde med 436 tdr.htk. Harritslev by var da egaliseret, ligesom gårdene i Skovby, Eskildstrup, Kærby og Tofte var egaliseret under ét.

b. Efter cirka 1800:

Harritslevgårds hovedgårdsejerlav var o. 1800 på 502 ha. I 1905 var gårdens areal på 241 ha, hvoraf 179 ha var ager, 15 ha eng og 39 ha inddæmnet. Harritslevgård var blevet indlemmet i grevskabet Gyldensteen i 1839. Skovarealet blev derfor opgjort under grevskabets skovareal. Harritslevgård overgik til fri ejendom i 1922 i forbindelse med grevskabets afløsning. Harritslevgård forblev dog under Gyldensteen Gods. I 1963 blev hovedbygningen solgt fra. Avlsgårdens areal opgøres i 1985 til 153 ha.

Størsteparten af fæstegodset blev solgt fra mellem 1770 og 1844. I 1844 var der dog stadig 194 tdr.htk. tilbage, fordelt på 37 gårde og 56 huse. Det var både velarronderet og velreguleret. Samtlige gårde og huse var beliggende i hovedgårdssognet Skovby. I de tre byer, hvor Harritslevgård ejede 3 gårde eller flere, var disse egaliserede. Fraslaget af denne rest skete dog kort efter, for i 1870 var der kun en enkelt gård og 11 huse tilbage. O. 1905 blev gården drevet af 12 faste folk, 7 daglejere og 4 mand ekstra i roer og høst.

Hovedgårdstaksten (jf. skema 4) faldt en del o. 1800. Det skyldtes oprettelsen af Kristianslund på godt 24 tdr.htk. Hovedgårdstaksten holdt derefter niveauet på 51 tdr.htk. indtil en gang først i 1900-tallet, hvor den faldt til 42 tdr.htk. Jorden var o. 1770 delt op i 12 marker, hvoraf der årligt blev besået 6. O. 1905 var der 8 marker, hvoraf de 3 var henholdsvis brak, kløver og græs. Kvægbesætningen var da på 80 køer og 40 stk. ungvæg og kalve. Hertil kom et mindre fårehold på 25 får og lam. Det foregående år var der blevet solgt 80 fedesvin.

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	--------------------------	----------------------------	------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:

Interesse:

Stor
interesse:Særlig
interesse:

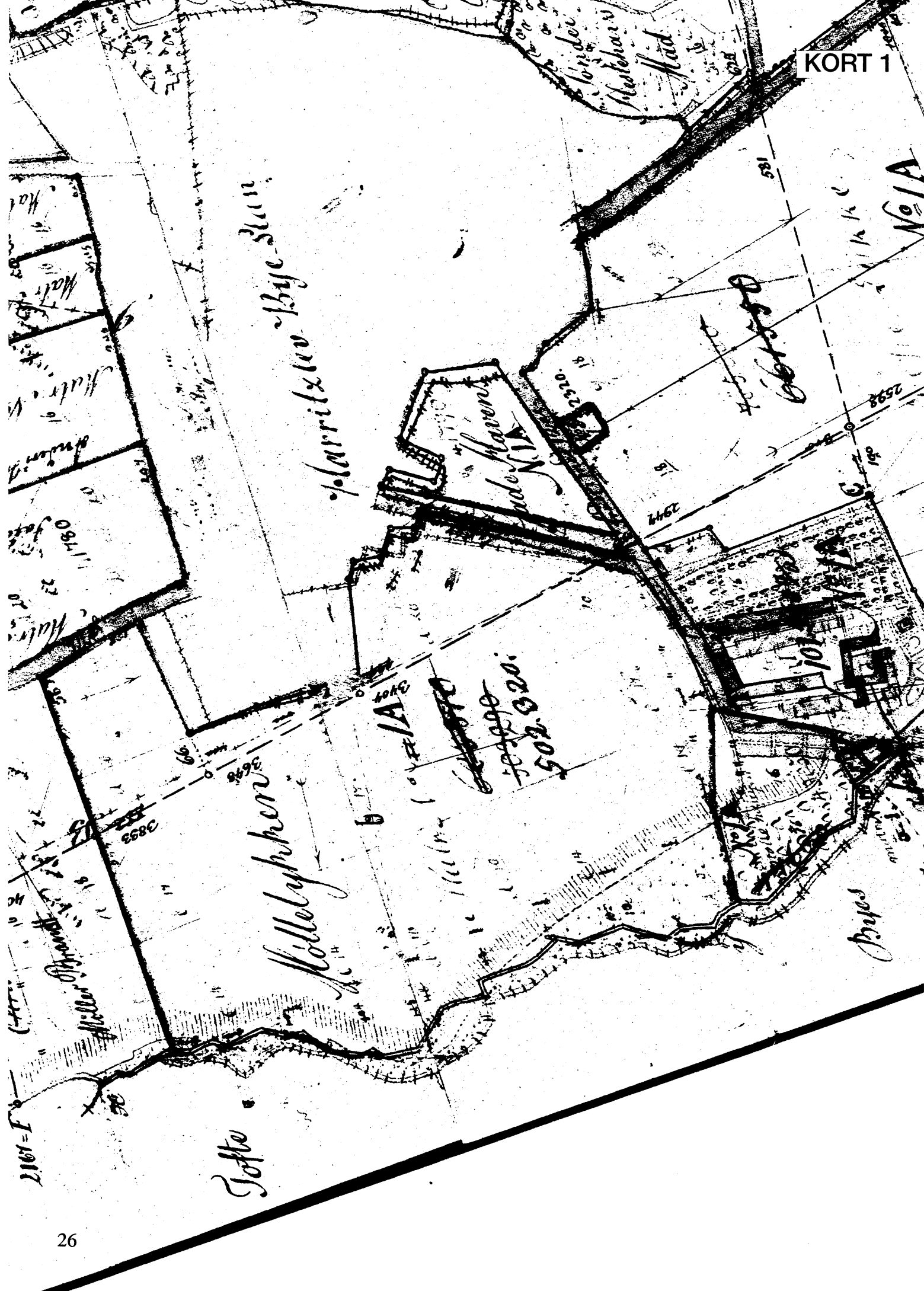
Typologisk vurdering: stor interesse

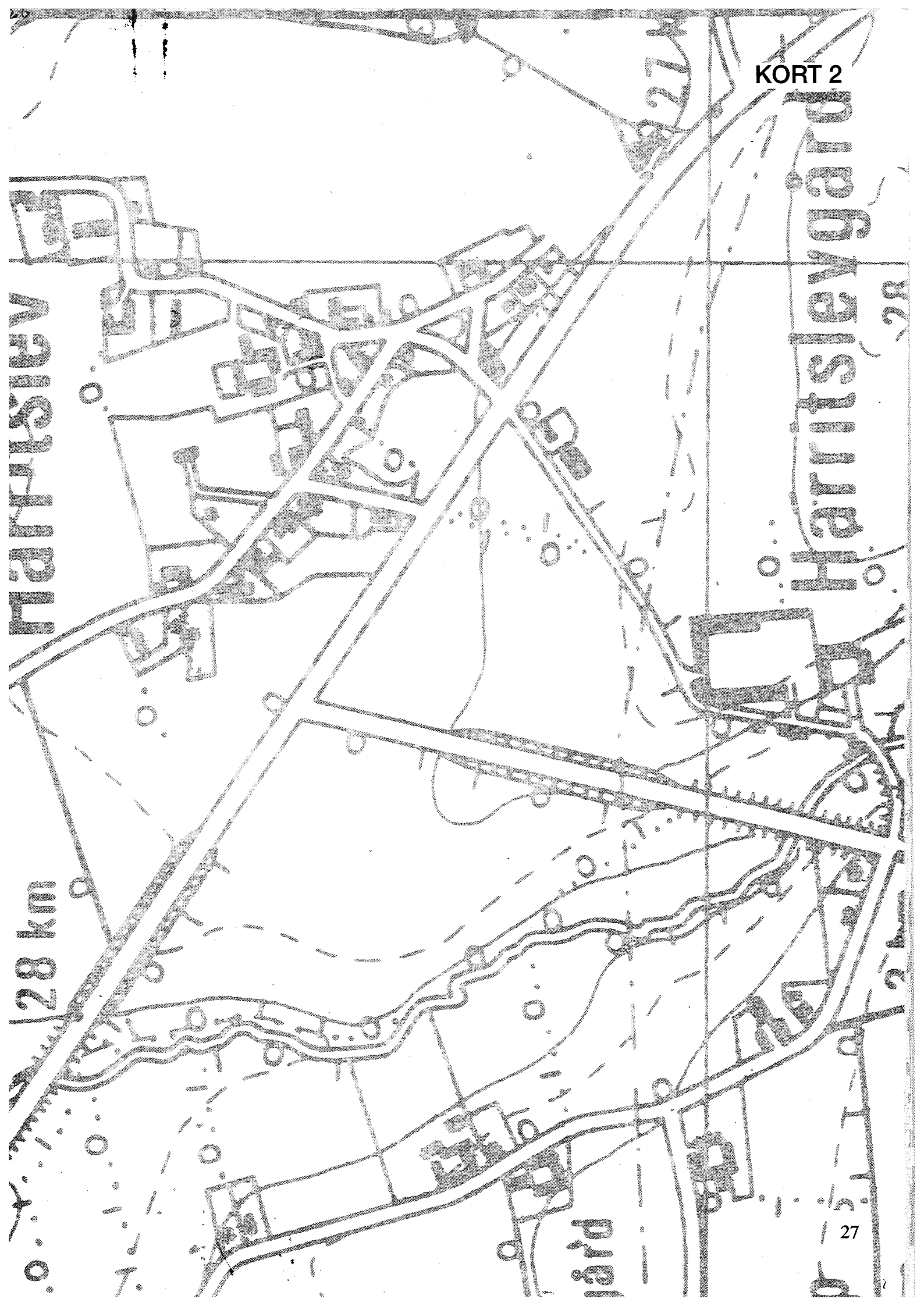
1. Harritslevgård synes opstået som landsbyhovedgård, men blev allerede i middelalderen flyttet ud, og dens jorder udskiftet fra landsbyen. Allerede i 1200-tallet omtales Harritslevgård som et betydeligt krongods. I 1560 afhændede kronen gården med en del gods til adelig besiddelse. Hovedgården er randplaceret i sit ejerlav og har å-orientering. En tilknyttet mølle lå i enemærket, der så godt som omkranser landsbyen og isolerer selve landsbytomten fra dens jorder.
2. Hovedgårdsarealet synes ikke udvidet efter 1660. En overgang oprettedes en aflæggerhovedgård på en del af arealet. Hovedgårdstaksten var i 1783 på 80 tdr.htk. foruden 20 tdr. mølleskyld. Fra 1560 til 1660 byggedes godset op fra 36 til 97 gårde. Herefter fulgte en nedgangsperiode, men i 1783 var fæstegodset atter steget til 72 gårde. Størsteparten af godset lå i hovedgårdssognet og var egaliseret. Størsteparten af fæstegodset frasolgtes inden 1844. I 1829 indlemmedes Harritslevgård i grevskabet Gyldensteen. Avlsgårdens areal formindskedes fra 1800 til 1985 til 1/3, og hovedbygningen solgtes fra.
3. Den nuværende hovedbygning opførtes først i 1600-tallet som led i godsopbygningen.

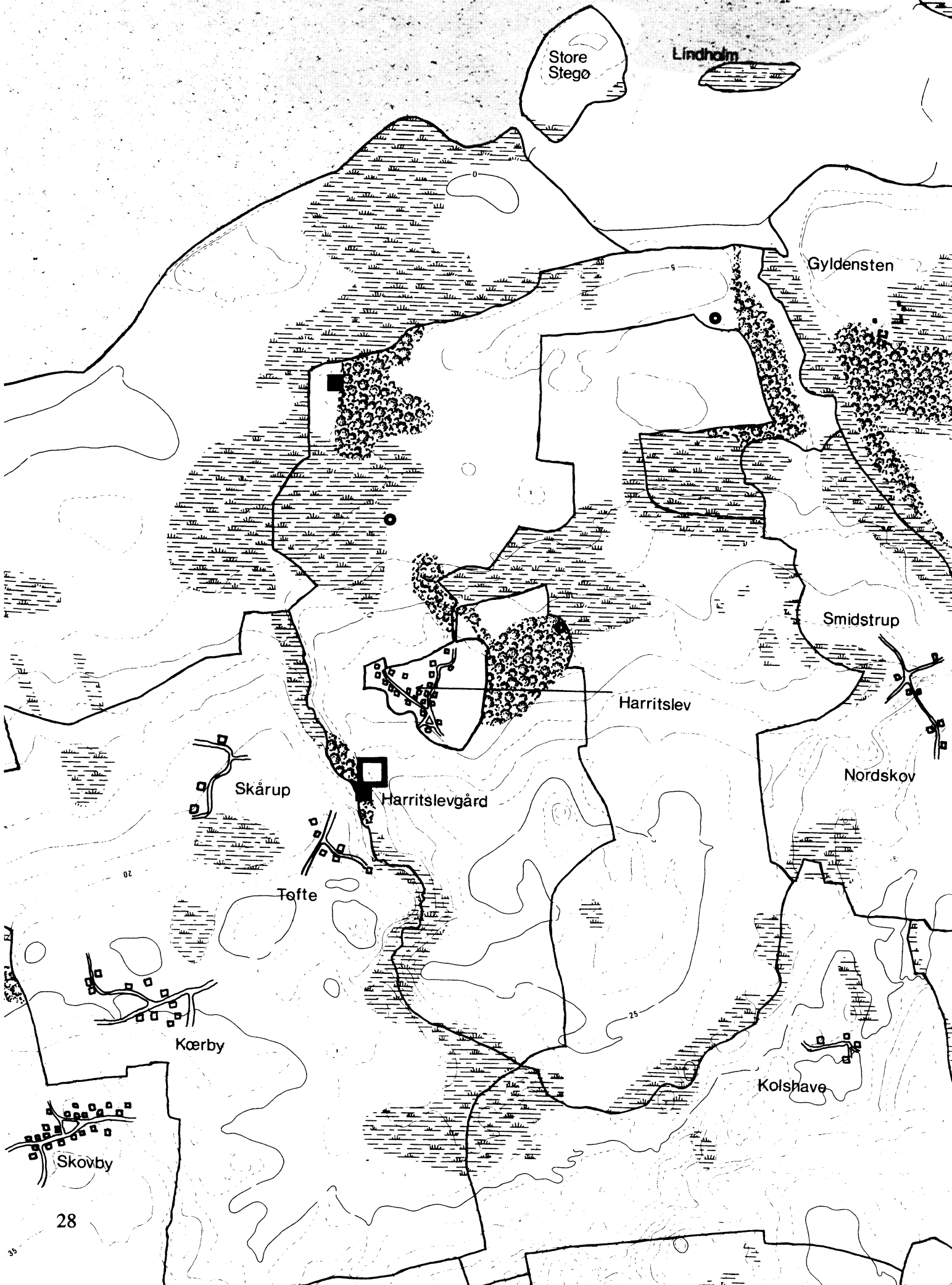
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med mange udviklingsmæssige karakteristika. Hovedgården er speciel ved sin høje alder og sin oprindelse som len under kronen.

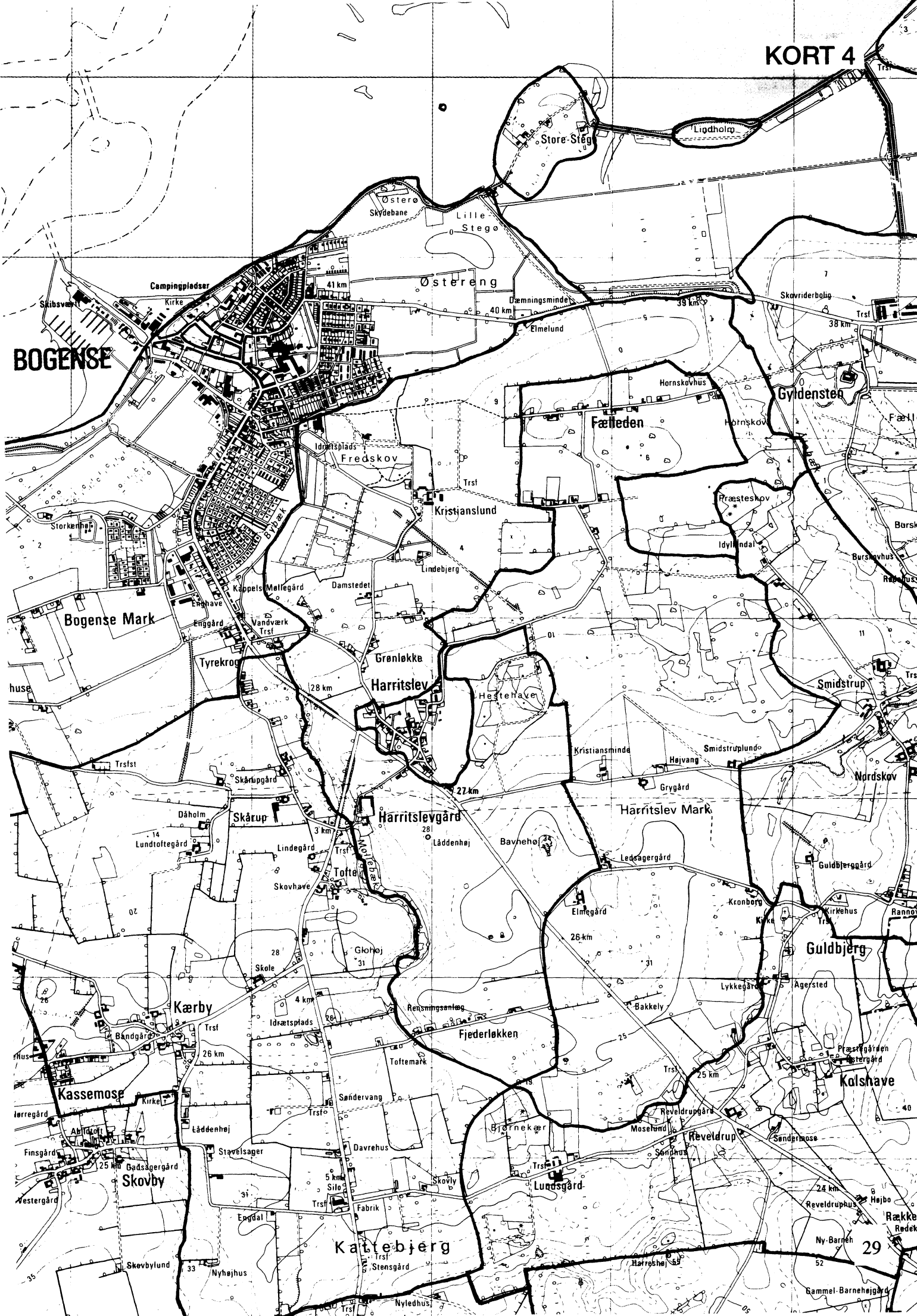
Relikt-vurdering: interesse.

1. Hovedbygningen er delvis bevaret med bygninger fra 1600-tallet. Avlsgården er bevaret, medens mølleanlægget er nedlagt.
2. Ejerlavet har bevaret skovarealerne, men vådarealerne er opdyrkede.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: -

BOGENSE

Bogense Mark

Harritslev

Harritslevgård

Kærby

Kassemose

Skovby

Kattøbjerg

Gyldensted

Fælleden

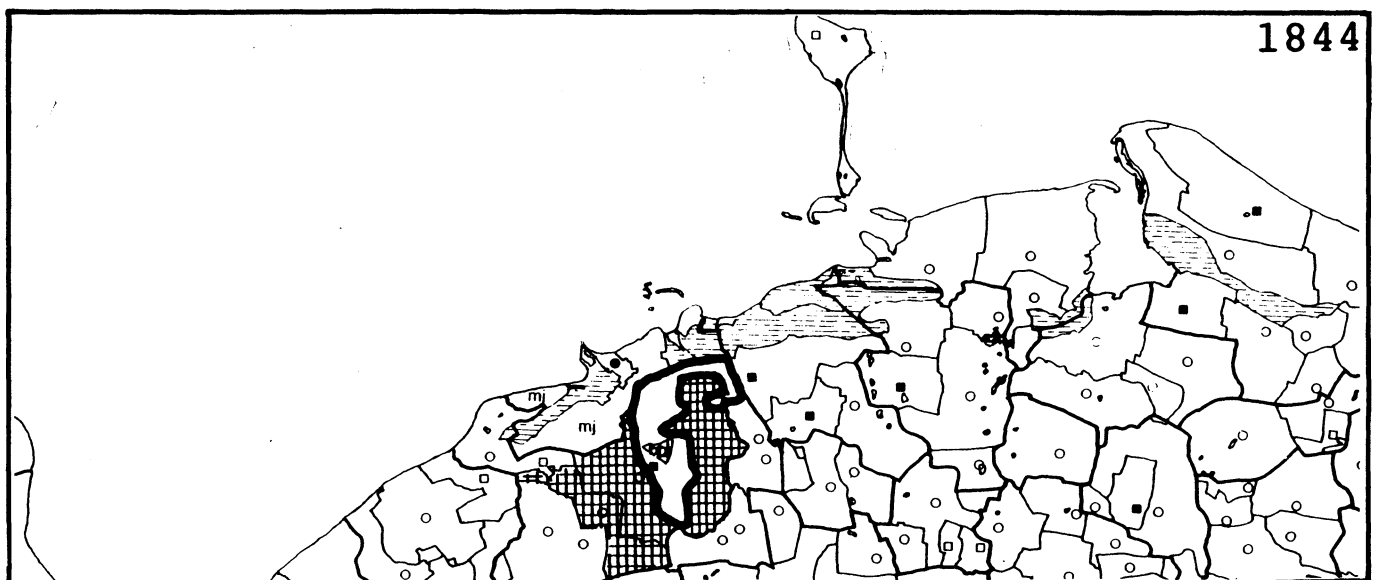
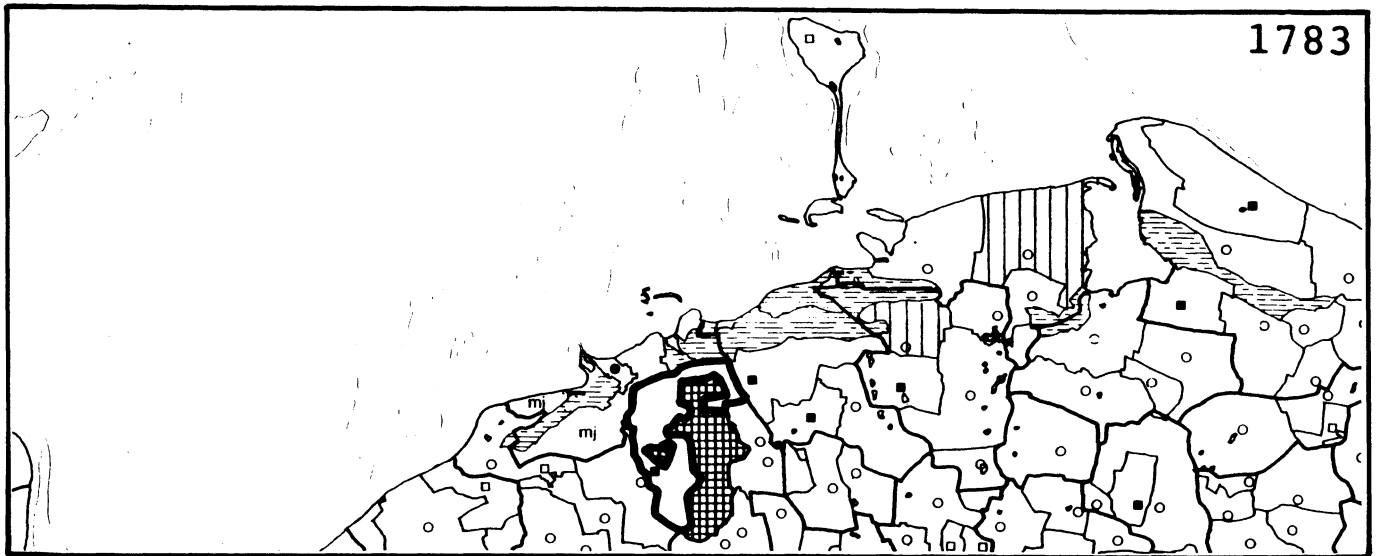
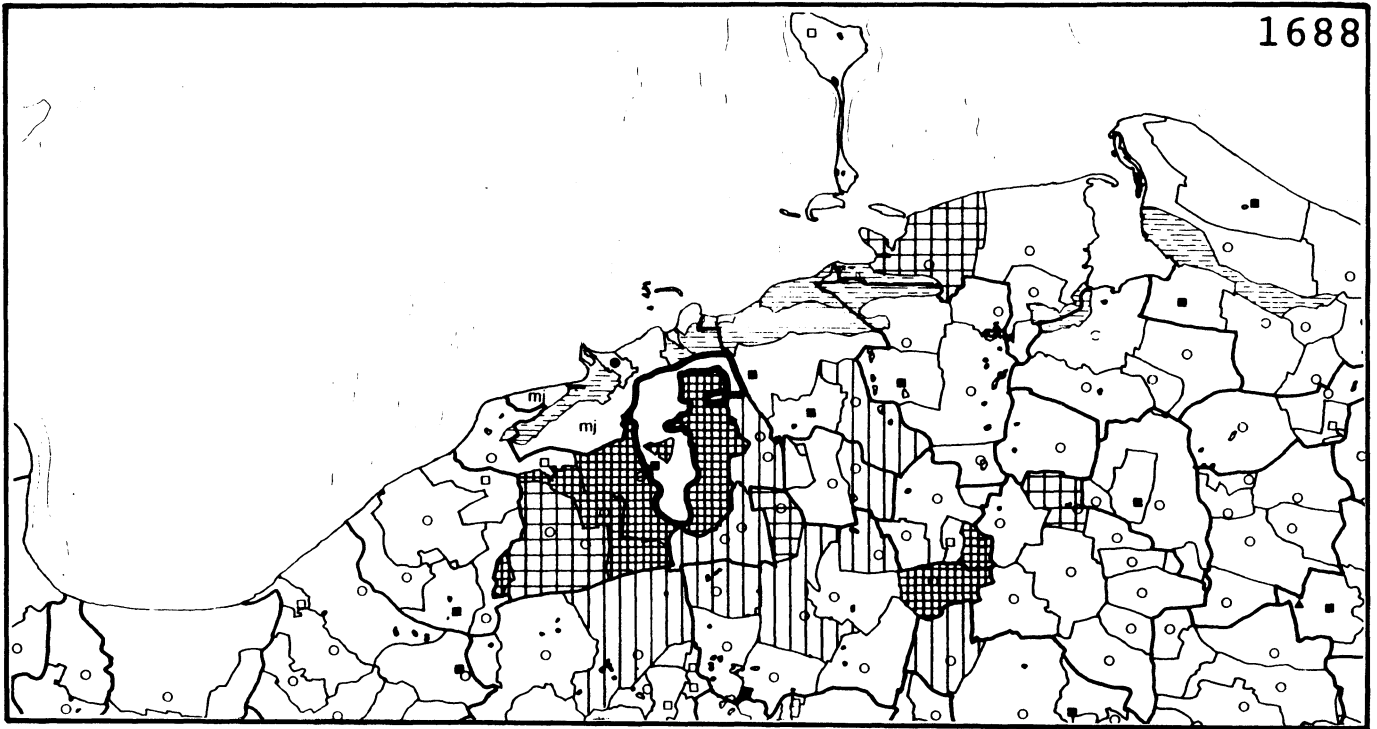
Smidstrup

Harritslev Mark

Guldbjerg

Kalshave

29

Jerstrup

Fyns Amt	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

Navn: Jerstrup	Tidligere navn: Lenelyst
--------------------------	------------------------------------

Bemærkninger:

Jerstrup nævnes første gang 1328 i formen Jærpelstorp. Forledet er mandsnavnet Jarpulf. Efterledet er torp, der betyder udflytterbebyggelse. I 1680'erne omdøbtes hovedgården til Lenelyst efter den daværende ejers hustru Helene Juliane.

Anlægstidspunkt: middelalder	Anlægsform: landsbyhovedgård (nedlagt torp)
--	--

Bemærkninger:

Jerstrup er oprindelig en udflytterbebyggelse fra Grindløse by. Den omtales dog allerede som hovedgård i 1300-tallet. I 1400-tallet bebos den dog af to bønder. Først i 1500-tallet blev Jerstrup igen en hovedgård. Dens areal er blevet udvidet med jord fra Grindløse og Vester Egense ejerlav.

Ejere:	
1328 N.E.Banner	Fælles ejer med nabogården
1400-tallet ukendte ejere	Gyldensteen 1804-
ca.1500 J.H.Quitzow	
1544 M. Emmiksen	
1576 E. Brockenhuus	
ca.1598 J. v.Aschersleben	
1647 Ide Skinkel	
1655 M. Krabbe	Under grevskabet Gyldensteen
1682 H.O. v.Winterfeldt	1804-1922
1719 F. Lassen	
1739 K. Fogh	
1757 L. Switzer	
1758 E.M.Grüner	
1761 H.Lindholm	
1779 L.Lindegård	
1788 J. Østrup	
1804 C.F.H.Bernstorff	
1985 C.J. Bernstorff-Gyldensteen og F. Bernstorff	

Historiske tildragelser:

Jørgen Quitzow, der ejede Jerstrup i begyndelsen af 1500-tallet, blev Chr.III's rigskansler. Helmuth O. v.Winterfeldt, der ejede Jerstrup fra 1682, var grundlægger af det berømte hestestutteri på Frederiksborg.

Fyns Amt	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

Relikt - vurdering

Reliktvurderingen er foretaget på grundlag af sammenligninger af kort fra omkring år 1800 og år 1880 med nutidige kort og luftfoto	Velbevaret struktur	Delvis bevaret struktur	Opløst struktur	Bemærkninger
<p>Bygninger: Hovedbygningen har samme beliggenhed og grundplan som før. Det ser dog ud til, at den vestlige fløj er blevet reguleret. Voldgravene omkring hovedbygningen er bevaret.</p> <p>Avlsgården ligger i samme område som før, men består nu kun af to sammenbyggede fløje</p> <p>Det ene hus er forsvundet, men selve møllegården er bevaret</p> <p>Bebyggelsesgraden er ikke ændret ved nybebyggelse</p> <p>Andre anlæg: Haveområdet har samme udstrækning som før</p> <p>Skove og vådområder: Ikke-ager arealer: Skovarealerne er bevaret, men udvidet noget. Vådområderne er forsvundet.</p> <p>Særlige relikter:</p> <p>Arkæologiske interesser:</p>	X	X		<p>Opført 1750-1800. Restaureret 1944-45-53</p> <p>Opført i 1910</p> <p>Det nordligste hus betegnes smedie på et kort fra 1891</p> <p>Have på ca. 1 ha</p>
<p>Tidspunkt for ændringer: I 1891 var de omtalte ændringer ved hoved- og avlsbygninger foretaget, dog var avlsbygningen tre-fløjet. De to huse og møllen er aftegnet på kortet fra 1891. Det vestligste vådområde var opdyrket i 1891, mens området syd for hovedgården først er blevet opdyrket efter 1891. Skovarealet er blevet udvidet både før og efter 1891.</p>				

Fyns Amt	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

Hovedgårdstaksten

		1540	1662	1688	1770	18 44	1870	1903	1956	
Tønder harkorn		27	90	41	40	47	47	52	47	
Bemærkninger:										

Fæstegodset

			1662	1688	1770	1844	18	1903 ¹⁾		
Tønder harkorn			452	158	226	220		58		
Bemærkninger: 1) Tallet omfatter hele grevskabet Gyldensteen										

		1540	1662	1688	1778	1844	1870	1903 ¹⁾		
Antal gårde		20+1 ml	56	31	38	36	0	22		
Heraf i hovedgd. sognet		11 ml	27	26	24	24	0	0		
Antal huse		2		6	2	36	5	5		
Heraf i hovedgd. sognet		2		2	0	26	5	2		
Fæsteeenheder ialt		23		37	40	72	5	27		
Bemærkninger										

Godsfordelingen

	1662	1778	1844			
Antal bebyggelser hvor hovedgården har fæstegods	21	15	12			
Heraf samlinger på min. 3 gårde	7	4	4			
Antal egaliserede samlinger af gårde	0	4	3			

Hoveri

Antal hoveripligtige enheder o. 1770: 32			
Hoveriets omfang pr. gs. gård:	a) pløjedage	i høst og såtid ugentlig	resten af året ugentlig
	b) spanddage	2	1
	c) gangdage	6	3
Bemærkninger:			

Fyns Amt	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

Udviklingsbeskrivelse

a. Indtil cirka 1800:

Jerstrup omtales allerede som hovedgård i 1300-tallet, men stedet beboedes af (mindst) 2 bønder sidst i 1400-tallet. Endnu i 1540 sad 2 fæstebønder på Jerstrupgård, der da takseredes til 27 tdr.htk. med avl. Senere lagdes Kragelund mølle, en anden mølle og Elledal under hovedgårdstaksten, der efter betydelige udvidelser på nabobyernes bekostning takseredes til 90 tdr.htk. (incl. de to møller) i 1664. I 1690 ydede Jerstrup derfor en betydelig refusion for tabte tienderrettigheder til præsten i Grindløse. I 1688 matriklen nedsattes takseringen bl.a. som følge af gårdens dårlige bonitet til 41 tdr.htk. foruden 3 tdr. htk. til Jerstrup mølle, og dette niveau bibeholdtes derefter til udskiftningen.

I 1682 var det dyrkede areal på 160 tdr.ld. af forholdsvis ringe bonitet. Her- til kom imidlertid meget betydelige engarealer og nogen skov.

I 1540 bestod bøndergodset af 20 gårde og 1 mølle. I 1580'erne erhvervedes yderligere 17 gårde fra kronen. Men i 1655 solgtes Jerstrup med 2 møller, 7 gårde og 10 huse. Bøndergodset øgedes dog atter og udgjorde i 1662 56 gårde, hvoraf dog kun de 36 i Skam herred. De øvrige kan lige så godt regnes til Fraugdegård, idet de to godser havde fælles ejer. I hovedgårdssognet Grindløse havde Jerstrup ikke mindre end 27 gårde. Bortset fra strøgodsset forblev godset nogenlunde intakt frem til udskiftningen. I 1778 var Jerstrups 17 gårde i Grindløse egaliseret. Jerstrup havde siden 1687 jus patronatus til Klinte, Grindløse, Ejlby og Melby kirker.

b. Efter cirka 1800:

1. Arealet udgjorde omkring år 1800 274 ha. Hovedgårdstaksten var 45 tdr.htk., og i hele 1800-tallet holdt htk.-tallet sig nogenlunde konstant. I 1804 blev Jerstrup indlemmet i grevskabet Gyldensteen. Ved lensafløsningen blev der ikke afgivet jord fra Jerstrup, først i 1954 blev der afgivet 55 tdr. til udstykning.

Arealet udgør i dag 210 ha, der drives under Gyldensteen.

2. Jerstrup blev opkøbt, fordi fæstegodsset lå spredt ind i grevskabets besiddelser. I 1806 var fæstegodsset på 200 tdr.htk. Omkring år 1850 var der 36 gårde og 27 huse under Jerstrup. Fra år 1853 begyndte frasalget af fæstegods. Denne afviklingsproces var afsluttet omkring århundredeskiftet. I 1910 var der således kun 1 hus tilbage under Jerstrup.

3. I 1806 beskrives gården som "en god gård, velopdyrket, omtrent 600 tdr.ld., der drives ved hoveri" (Begtrup). I hele perioden bærer Jerstrup præg af at være underlagt Gyldensteen. Den blev drevet ved forpagter, der selv ejede inventar og besætning. I flere perioder blev Jerstrup benyttet til bolig for medlemmer af familien Bernstorff-Gyldensteen.

Fyns Amt	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse:

Typologisk vurdering: stor interesse

- 1) Anlægstype. Jerstrup er muligvis anlagt som hovedgård i ældre middelalder. Efter en periode som bønderbebyggelse genoprettedes hovedgården i 1500-tallet. Frem til 1662 foretoges betydelige udvidelser af ejerlavet på nabobyernes bekostning. Ejerlavets omfang holdt sig herefter omtrent konstant frem til udskiftningen, og hovedgårdens areal er endnu i dag i hovedsagen intakt. Hovedgården er centralplaceret i sit ejerlav og har ager/eng orientering. Ejerlavet bestod i 1682 fortrinsvis af agerjord af forholdsvis dårlig kvalitet, men havde også betydelige engarealer og noget skov.
- 2) Udviklingstype. Hovedgårdens hartkorn udvidedes markant fra 1540 til 1662, men stabiliseredes herefter på et niveau af 40-50 tdr. Fra 1804-1922 hørte Jerstrup under grevskabet Gyldensteen. Efter ekspansionen stabiliseredes det tilliggende fæstegods sig på 30-40 gårde. Afviklingen heraf påbegyndtes først i 1853. Godset lå godt arronderet, og i 1700-tallet var Grindløse egaliseret. Hovedgården ejede 4 kirker.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med adskillige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Hovedbygningen er velbevaret, medens avlsgården har undergået store ændringer og er nyopført i 1910. Haveanlægget er bevaret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret skovarealerne, medens engarealerne er forsvundet. Der er ingen nybebyggelse, møllegårdene er bevaret.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arlæologiske interesser: -

KORT 1

N.A.A

Lammes Markt

755.760

Lammes Markt N.A.A

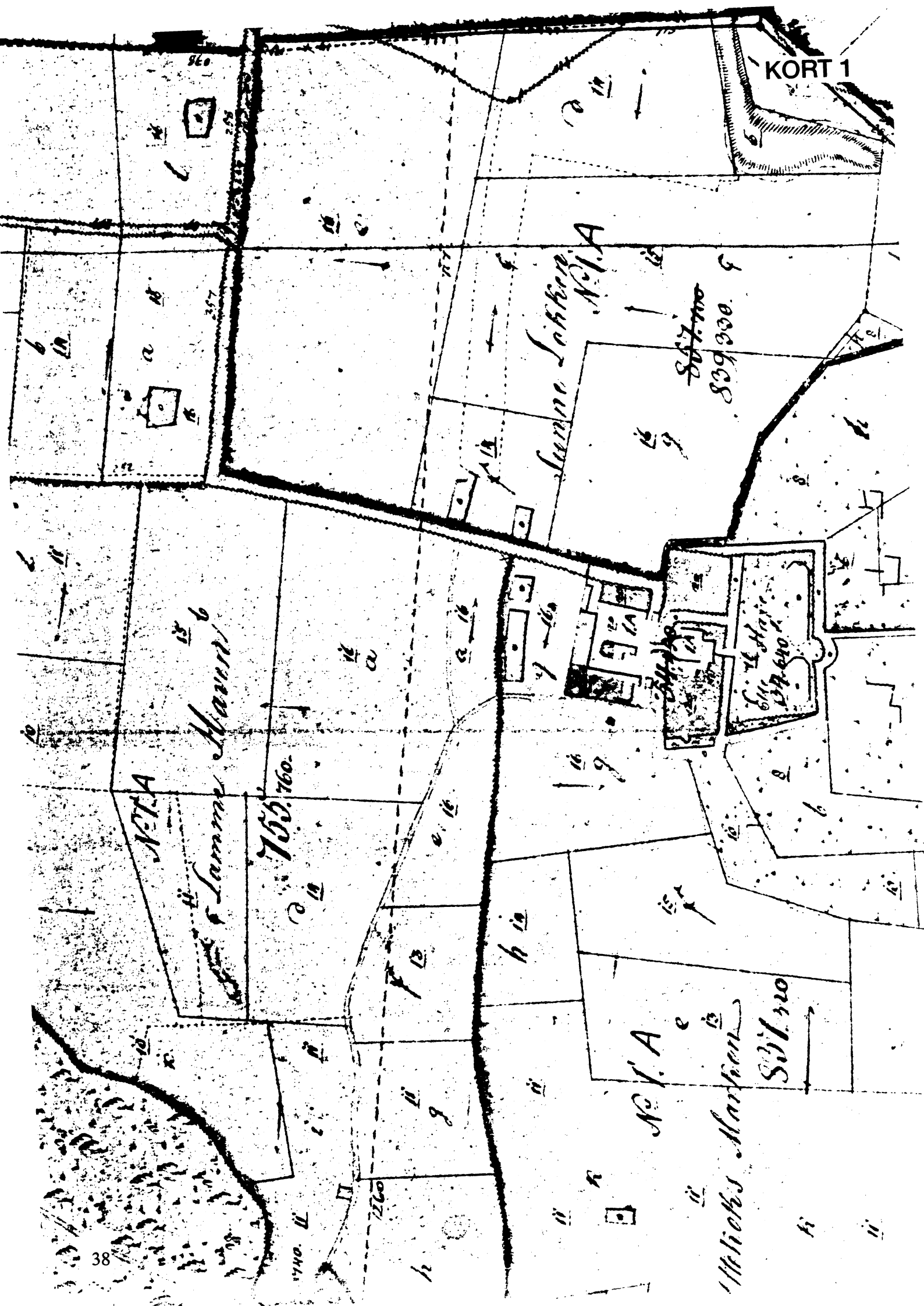
807.700

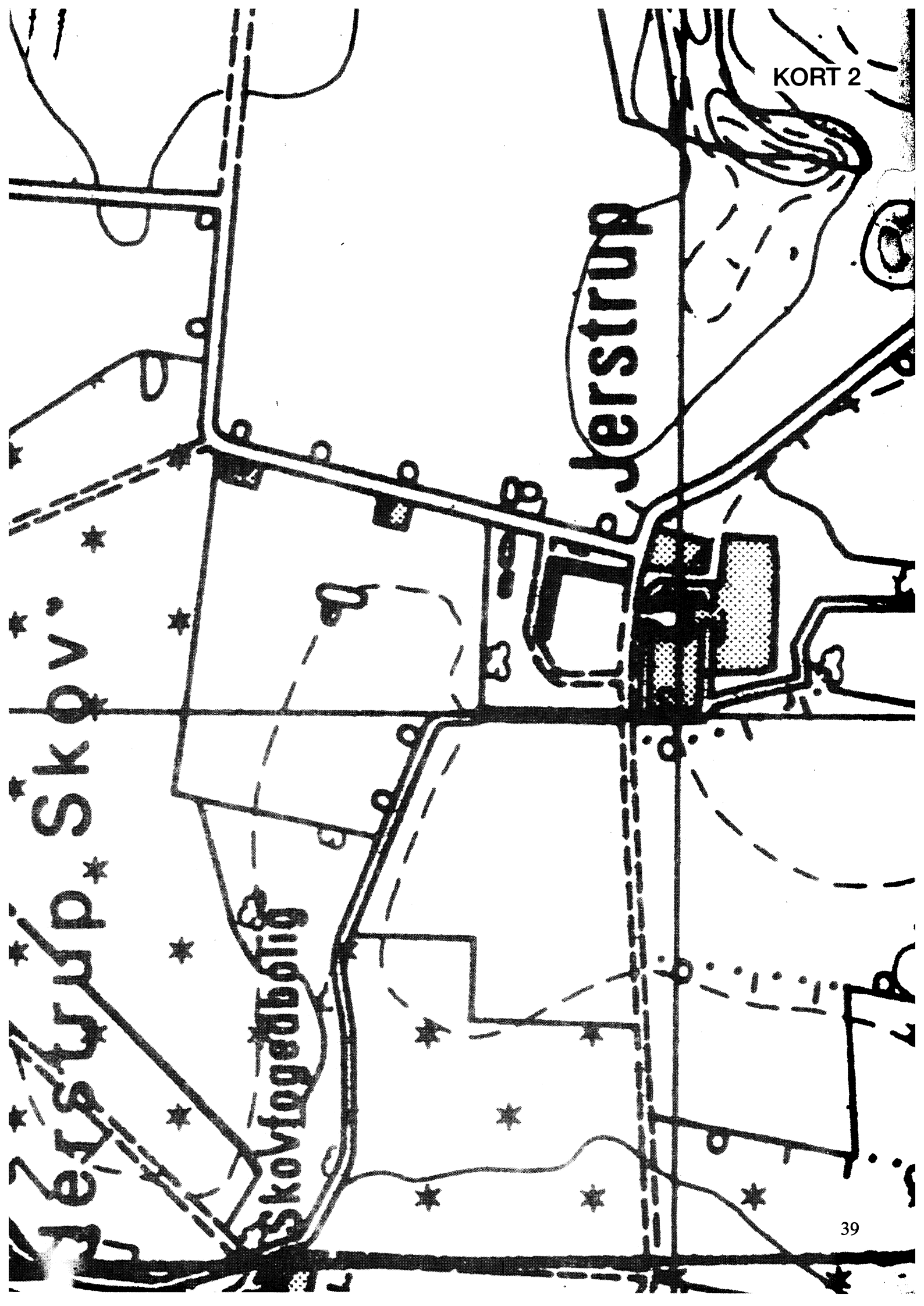
809.300

N.A.A

Lammes Markt

807.700

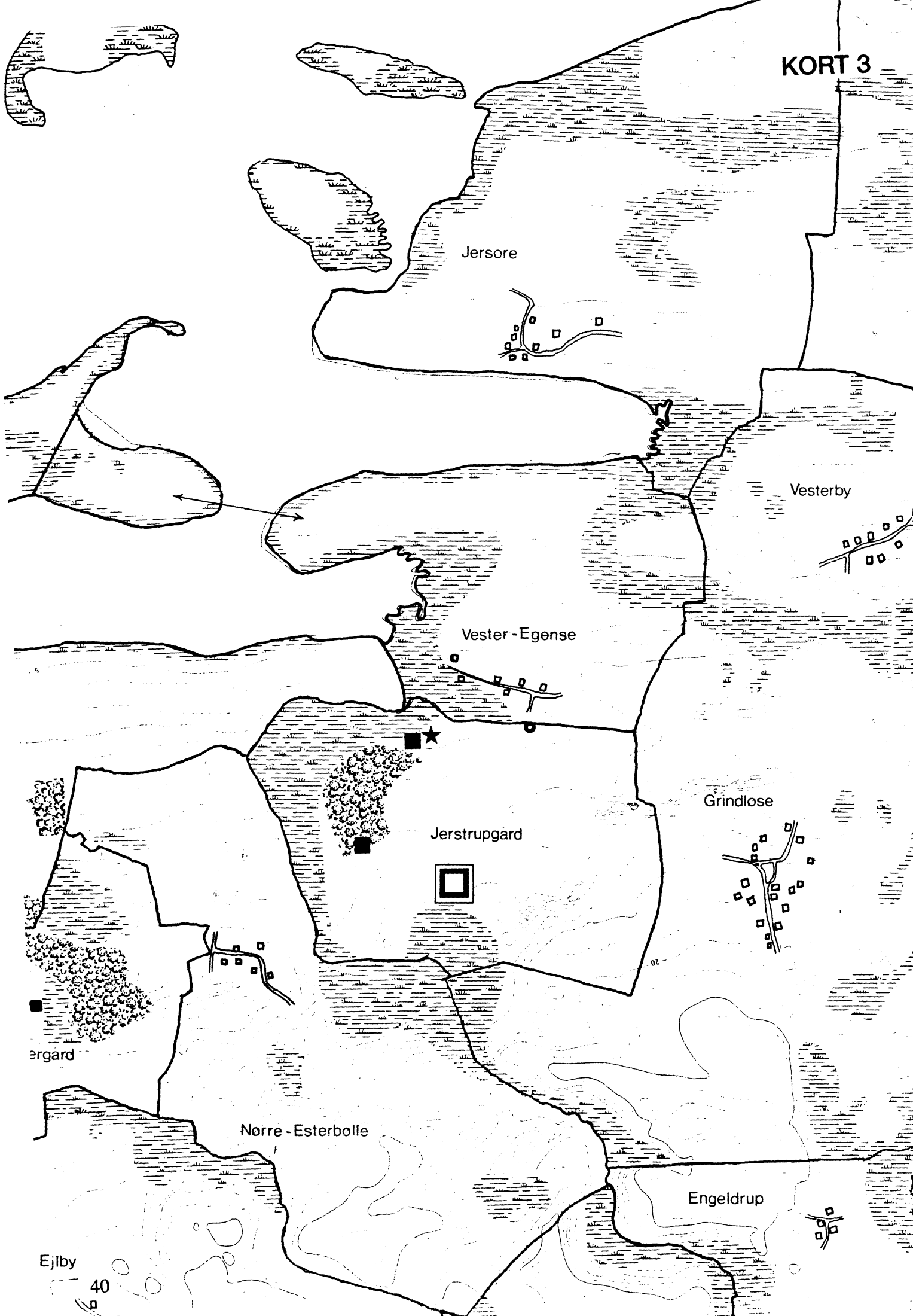

Jersstrup Skov.

Skovløggebotig

Jersstrup

KORT 3

Jersore

Vesterby

Vester-Egense

Jerstrupgard

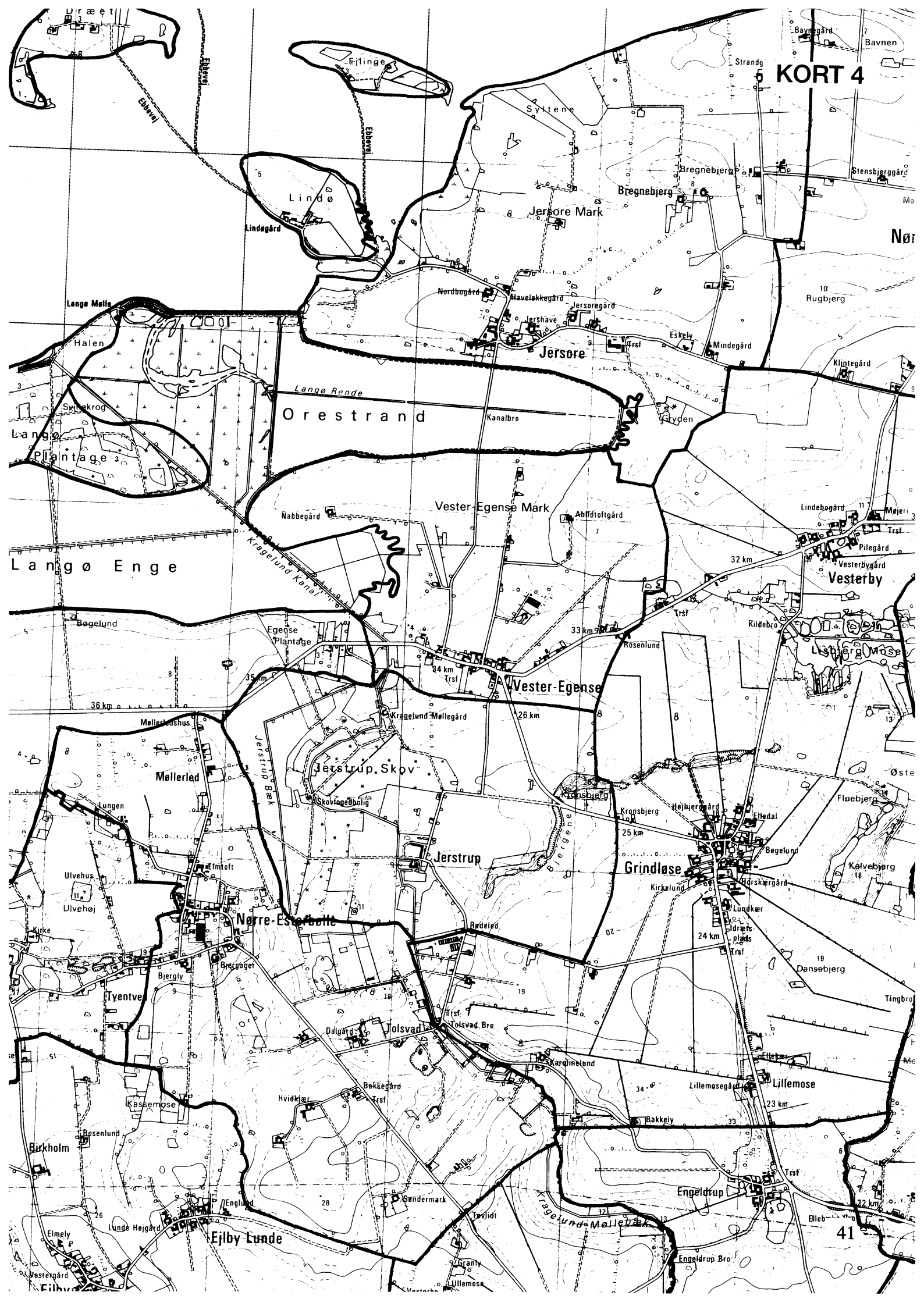
Grindlose

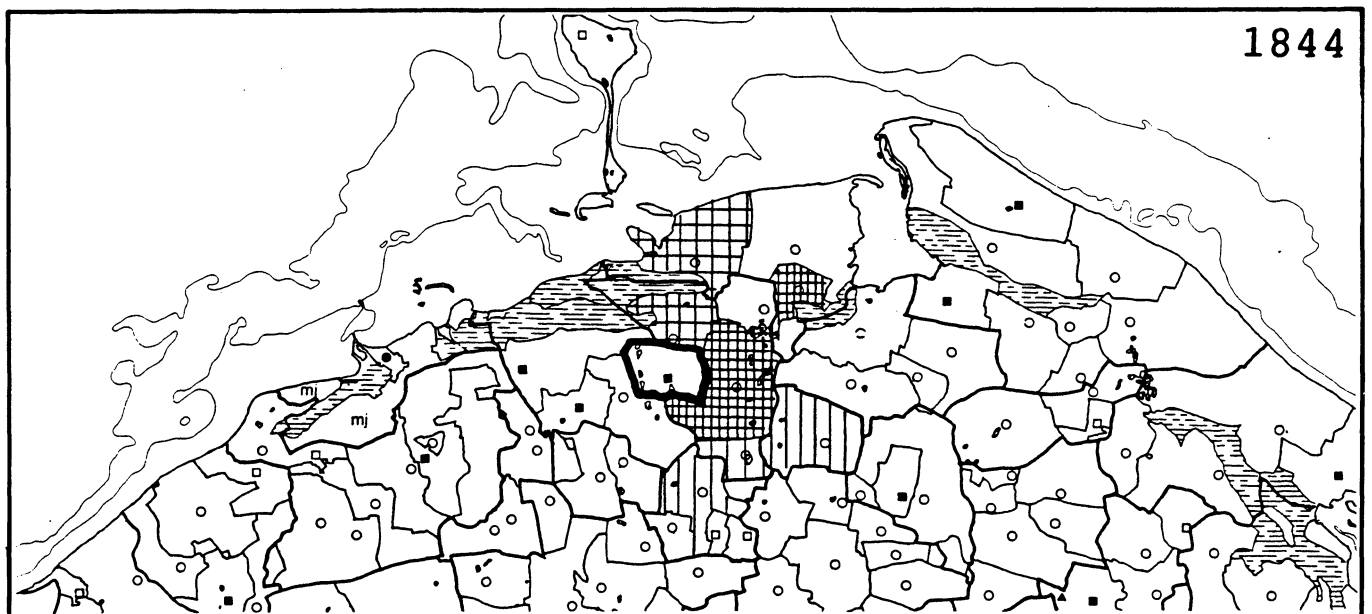
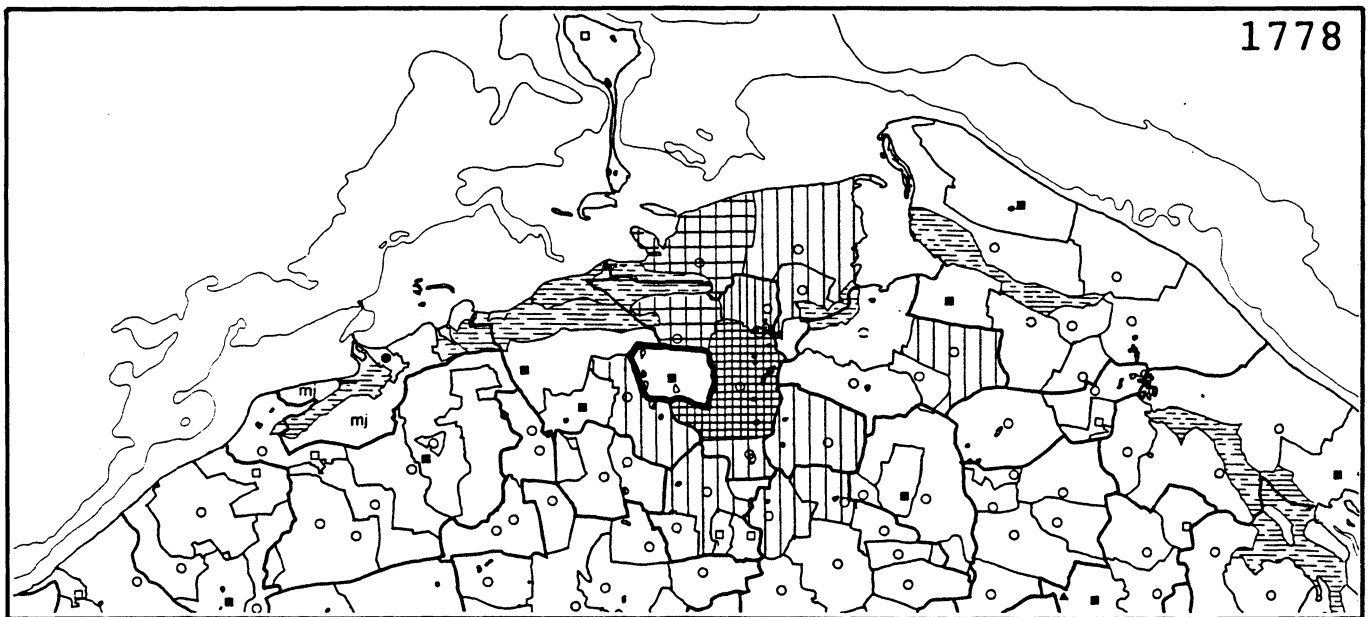
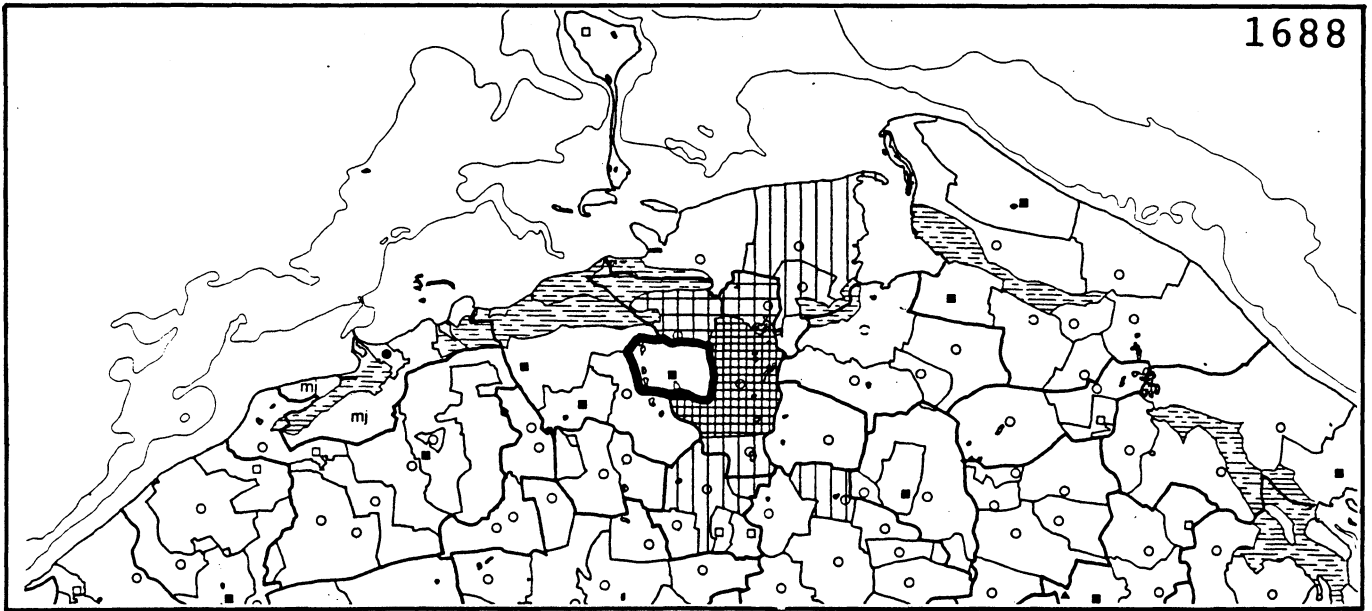
Engeldrup

Nørre-Esterbølle

Ejlby

40

Oregård

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	--------------------------	----------------------------	---------------------

Navn: Oregård	Tidligere navn: Gabelslykke
-------------------------	---------------------------------------

Bemærkninger:

Oregård er nævnt første gang i 1400-tallet som Oregardh. Hovedgården har navn efter landsbyen Ore. Ore kommer af gl.dansk wara, der betyder udyrket areal, udmark. Fra 1717 til 1719 hed gården Gabelslykke efter den daværende ejer Chr. Carl Gabel.

Anlægstidspunkt: middelalder	Anlægsform: udflyttet landsbyhovedgård
--	--

Bemærkninger:

Det vides ikke med sikkerhed, hvornår Oregård er udflyttet fra landsbyen. Ore nævnes allerede i 1200-tallet som krongods. Ore birk bestod af Oregård og hele Ore sogn. Ore sogn forblev kongeligt len frem til 1539.

Ejere:

1239 Kronen	
ca.1471 Ebbe Andersen Ulfeldt	
1539 Poul Ahlefeldt	
1588 Hans Johansen Lindenov	
1672 Erik Banner	
1687-1716 forskellige ejere	Under grevskabet Gyldensten
1716 Chr. Carl Gabel	1720-1922
1719 J.H.Huguetan	
herefter samme ejere som Gyldensten	
1922 Staten	
1943 S. Jepsen (hovedbygningen)	
1985 Gorm Benzon	

Historiske tildragelser:

Hans Johansen Lindenov, der ejede Oregård fra 1588, døde under mystiske omstændigheder. Hans tidligere foged blev beskyldt for at have forvoldt hans død, hvorefter fogeden og hans hustru blev brændt på Ore birketing i 1597.

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	--------------------------	----------------------------	---------------------

Relikt - vurdering

Reliktvurderingen er foretaget på grundlag af sammenligninger af kort fra omkring år 1800 og år 1880 med nutidige kort og luftfoto	Velbevaret struktur	Delvis bevaret struktur	Opløst struktur	Bemærkninger
<p>Bygninger: Hovedbygningen har samme grundplan som før</p> <p>Avlsgården er helt forsvundet i dag</p> <p>Bebyggelsesgraden er ændret en del ved spredt nybebyggelse.</p> <p>Andre anlæg:</p> <p>Haveområdet har ikke helt samme udstrækning som før.</p> <p>Skove og vådområder:</p> <p>Ikke-ager arealer: Skovarealet mod vest er bevaret, men udvidet. De øvrige våd- og skovarealer er blevet opdyrket.</p> <p>Særlige relikter:</p> <p>Arkæologiske interesser: Avlsgårdens tomt er frilagte.</p>	X	X	X	<p>Hovedbygningen er opført c.1585. Den er ombygget i 1857.</p> <p>Avlsgården blev revet ned i 1923.</p>
<p>Tidspunkt for ændringer: Avlsgården har mistet en længe allerede i 1890. Engområderne er allerede for en dels vedkommende opdyrket i 1890. Skovarealet mod vest er ligeledes blevet udvidet i 1890.</p>				

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	--------------------------	----------------------------	---------------------

Hovedgårdstaksten

			1662	1688	1770 ¹⁾	18 44	18 70	1903	1956	
Tønder harkorn			70	35	53	46	36	29		
Bemærkninger: 1) excl. skovskyld på 18 tdr.htk.										

Fæstegodset

			1662	1688	17 70	18 44	18	1903 ²⁾		
Tønder harkorn			421	260	518	243		58		
Bemærkninger:										

			1662	1688	17 83 ²⁾	1844	18 70	1903 ²⁾		
Antal gårde			66	48	301	51	0	5		
Heraf i hovedgd. sognet			45	43	41	42	0	1		
Antal huse				23	36 ³⁾	47	8	22		
Heraf i hovedgd. sognet				23	21 ³⁾	36	8	2		
Fæsteenheder ialt				71	337	98	8	27		
Bemærkninger	2) tallet omfatter fæstegodset til hele grevskabet Gyldensteen. 3) åbenbart for lavt angivet. Kun harkornshuset medtaget.									

Godsfordelingen

	1662	17 83 ²⁾	1844			
Antal bebyggelser hvor hovedgården har fæstegods	19	59	5			
Heraf samlinger på min. 3 gårde	3	39	5			
Antal egaliserede samlinger af gårde	0	21	4			

Hoveri

Antal hoveripligtige enheder o. 1770 1792: 40	
Hoveriets omfang pr. gs. gård: årligt	a) pløjedage
	b) spandage 37
	c) gangdage 150
Bemærkninger:	

Fyns Amt	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Skovby	Bogense	Ore

Udviklingsbeskrivelse

a. Indtil cirka 1800:

Oregård er formentlig opstået som landsbyhovedgård i Ore sogn og birk, der alle rede i 1200-tallet var i kronens besiddelse. Gården Orebirk, senere Oregård, omtales første gang i 1397. Gården er formentlig allerede i middelalderen udflyttet og udskiftet fra landsbyen. Ejerlavet synes ikke udvidet efter 1662.

I forhold til herredsgennemsnittet havde hovedgården i 1682 en lidt dårligere bonitet. Til gengæld var der gode engforekomster og ikke mindre end 18 tdr.htk. skovskyld. I forhold hertil havde gården en forholdsvis beskedne besætning i 1682. Agerjorden var på 165 tdr.ld., der dyrkedes i trevangsbrug.

Frem til 1539 fungerede Oregård som kongeligt len. Fra 1431 til 1469 var det bortpantet til Eggert Frille, der brugte Oregård som hovedsæde i sit vidtstrakte private godskompleks. I 1539 afhændedes Oregård med hele Ore sogn til Poul von Ahlefeldt. I 1662 var hovedgårdstaksten på 70 tdr.htk. og tilliggendet 66 bøndergårde, hvoraf 45 i Ore sogn. De tre landsbyer her egaliseredes mellem 1664 og 1682. Efter en fallit i 1687 splittedes godset, og halvdelen blev i 1713 konfiskeret af kronen. I 1716 erhvervedes godset af C.C.Gabel, der kaldte gården Gabelslykke, og fik tilladelse til at lægge ladegården Hugget (tidl. 2 bøndergårde) med 18 tdr.htk. under hovedgårdstaksten. Gårdens tilliggende af bøndergods var da 343 tdr.htk. I 1718 erhvervedes fra kronen yderligere 805 tdr.htk. Fra middelalderen fulgte jus patronatus til Ore kirke og birkeret til sognet med Oregård. I 1678-79 erhvervedes jus patronatus til Sørslev, Hårslev, Skovby m.fl. kirker. I 1719 indgik Oregård i grevskabet Gyldensteen.

b. Efter cirka 1800:

Oregårds hovedgårdsejerlav var o.1800 på 219 ha. O.1905 opgøres arealet til Oregård til 180 ha, hvoraf 146 ha var ager, 4 ha eng og 25 ha inddæmmed. Skovarealet blev regnet med under grevskabet Gyldensteens skovdistrikt. Oregård hørte under grevskabet Gyldensteen fra 1720 til dets overgang til fri ejendom i 1922. Den jord, som grevskabet skulle afgive ved denne lejlighed, blev bl.a. taget fra Oregård. Den mistede hele 140 ha ved den lejlighed.

Fæstegodset, der hørte under Oregård, var i den første del af 1800-tallet anseeligt. I 1837 opgøres det til 558 tdr.htk. Frasalget må dog være startet kort efter, for i 1844 var det næsten halveret. I 1870 var der kun 8 huse tilbage. O.1905 blev gården drevet af 10 faste folk, 4 daglejere og 5-6 mand ekstra i roer og høst.

Hovedgårdstaksten (jfr.skema 4) faldt jævnt gennem hele 1800-tallet. I 1903 var den således nede på 29 tdr.htk. Efter lensaflysningen og udstykningen ophørte Oregård med at fungere som egentlig landbrugsbedrift. I 1770 var jorden delt op i 6 marker, hvoraf der årligt blev besået 3. O.1905 var jorden delt op i 7 marker, hvoraf de 3 var henholdsvis brak, kløver og græs. Kvægbesætningen var da på 60 køer og 20 stk. ungvæg og kalve.

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	--------------------------	----------------------------	---------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse:

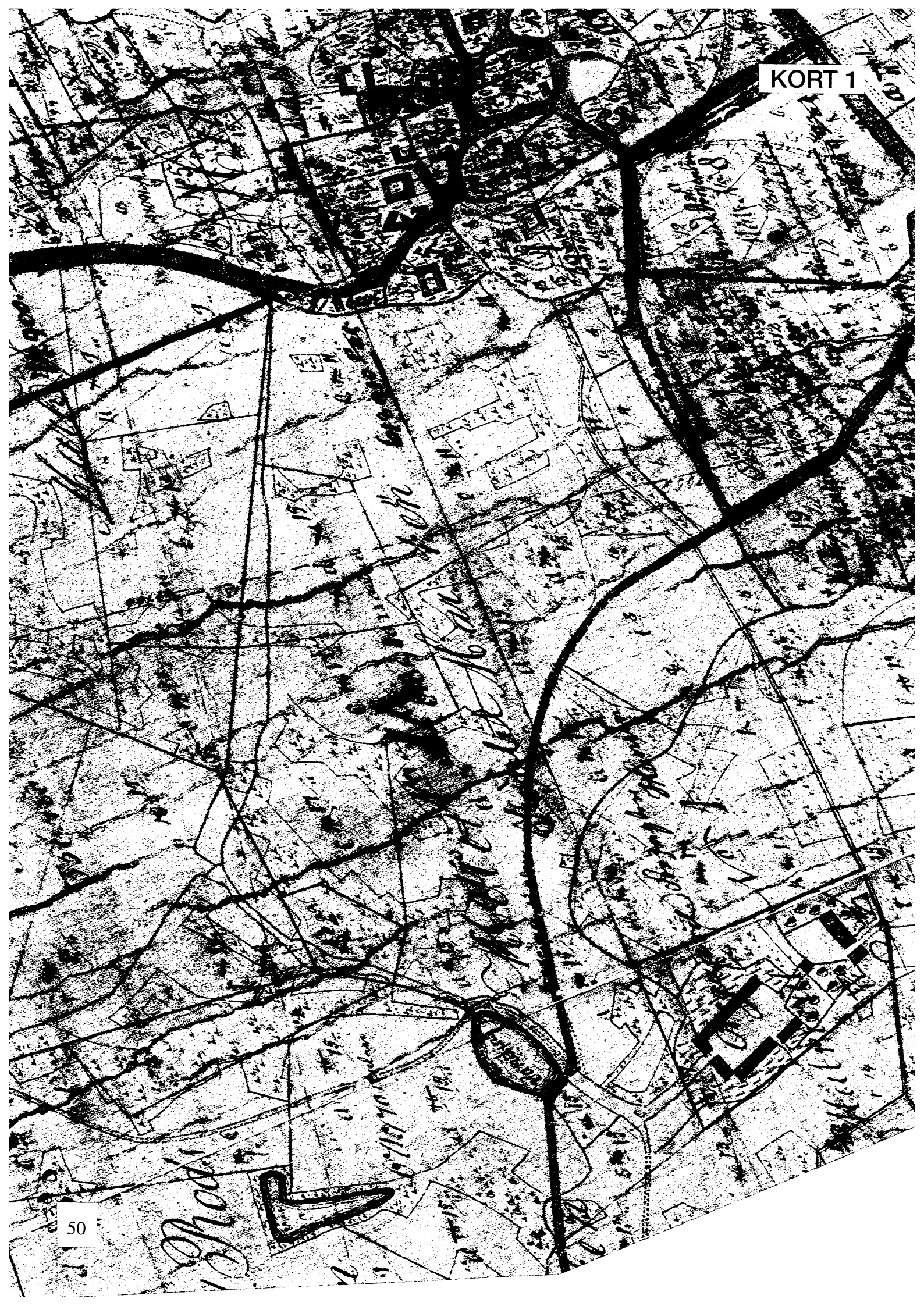
Typologisk vurdering: stor interesse

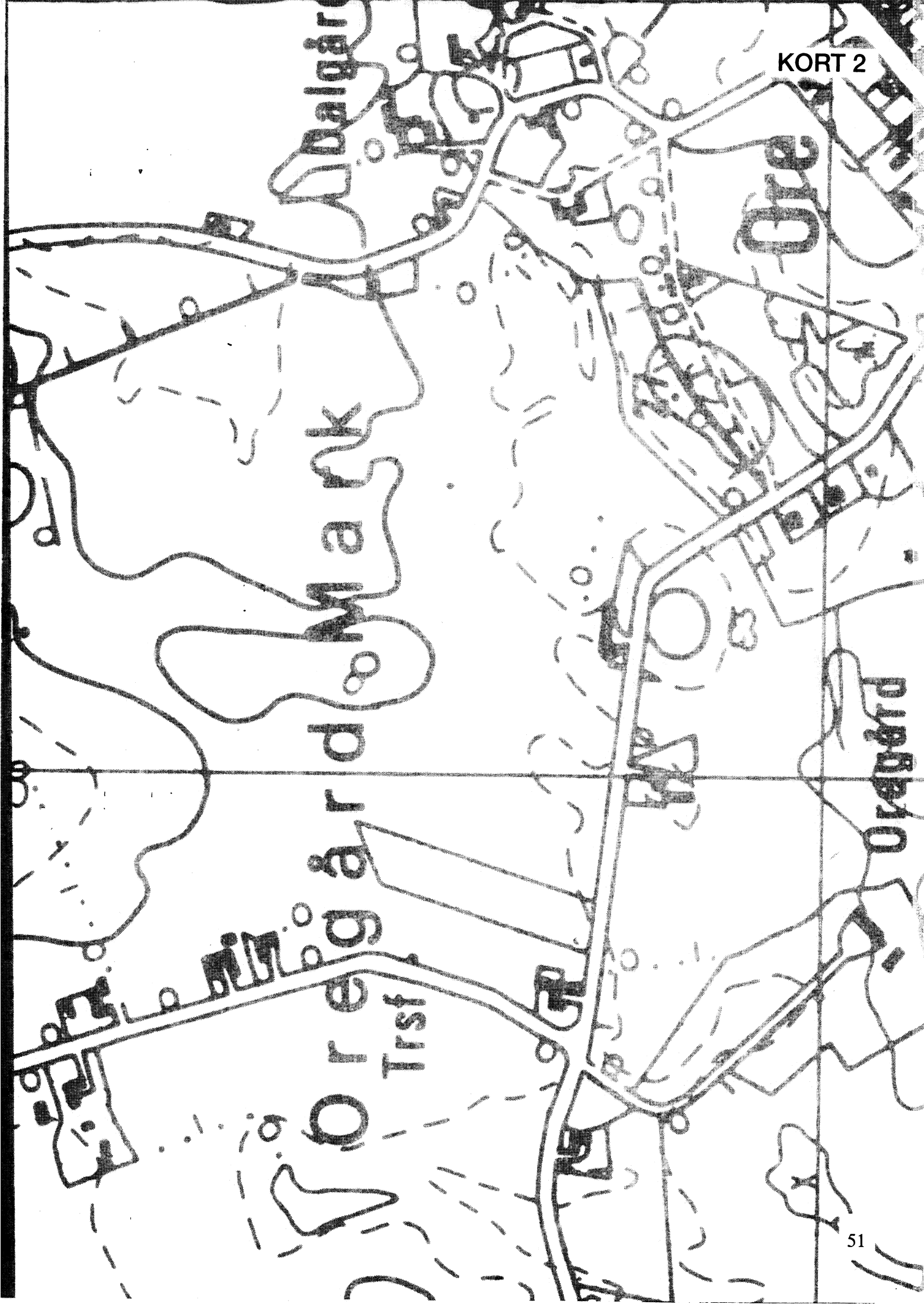
- Oregård er formentlig allerede i middelalderen udflyttet og udskiftet fra landsbyen Ore. Hovedgården tilhørte allerede i 1200-1300-tallet kronen og fungerede som et selvstændigt len, indtil godset i 1539 afhændedes til adelig besiddelse. Hovedgården er randplaceret i sit ejerlav og har engorientering. Gården havde meget omfattende skovarealer som følge af placeringen i kystskovbæltet.
- Ejerlavet synes ikke udvidet i 1500-1600-tallet, men i 1700-tallet oprettedes Hugget som ladegård under hovedgårdstaksten. Allerede i middelalderen bestod fæstegodset fortrinsvis af Ore sogn, der i sin helhed hørte under gården. Fæstegodset bestod i 1600-1700-tallet af 50-60 gårde. Allerede fra middelalderen udgjorde Ore sogn et birk, og hovedgården havde til lige patronatsret til Ore kirke. I 1600-tallet erhvervedes patronatsret til en række kirker. I 1719 indgik Oregård i grevskabet Gyldensteen. Fra 1837 til 1870 frasolgtes alt fæstegodset på nær nogle få huse, og hovedgårdstaksten svandt støt ind. I 1922 udstykkedes 140 ha fra Oregård, og hovedgården ophørte med at fungere som egentlig landbrugsbedrift.
- Den nuværende hovedbygning er opført c.1585.

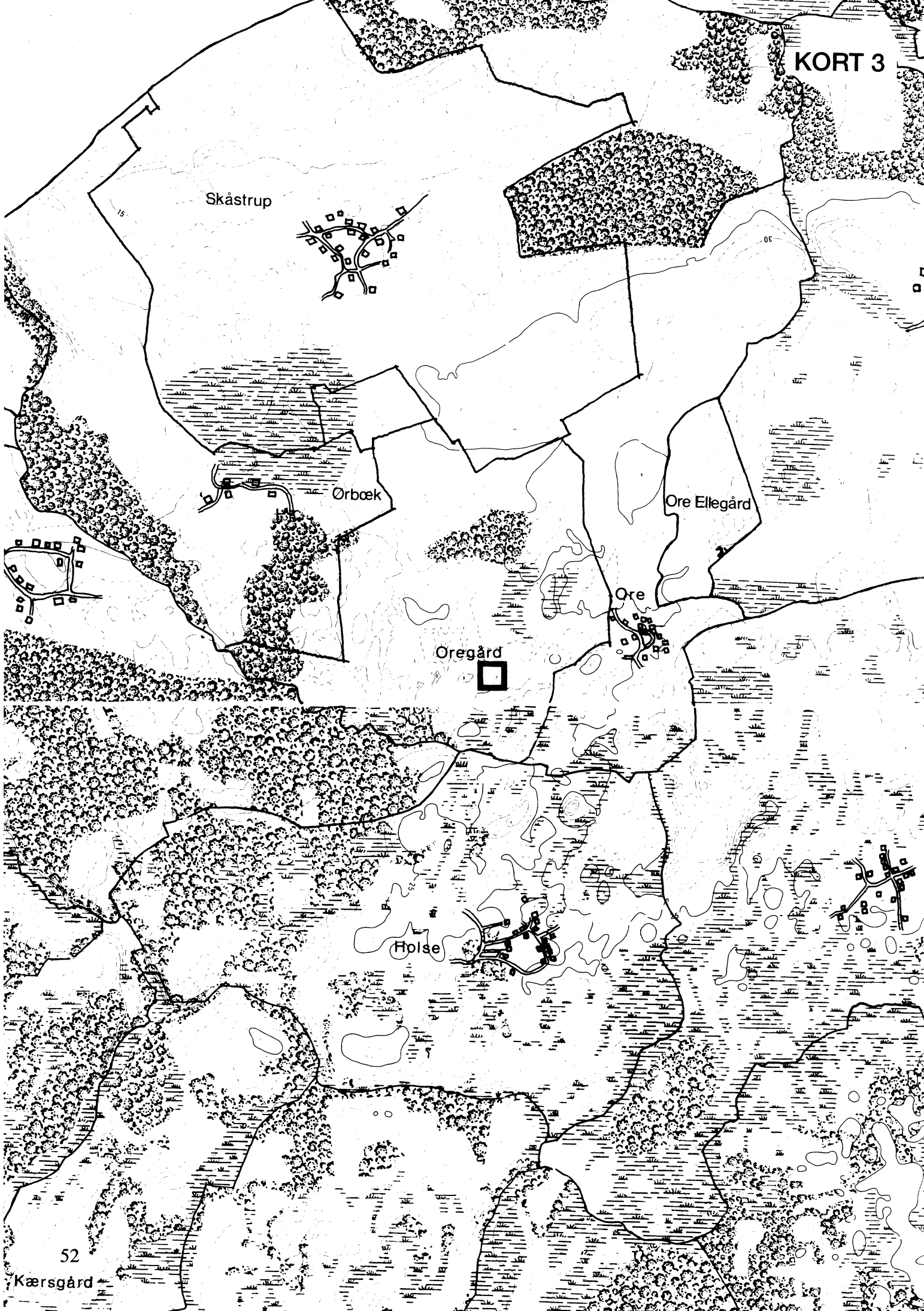
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med mange udviklingsmæssige karakteristika. Godset er specielt ved sin høje alder og sin middelalderlige oprindelse som len under kronen.

Relikt-vurdering: interesse

- Af bygninger er kun bevaret selve hovedbygningen. Avlsgården blev nedrevet i 1923.
- Ejerlavet er udstykket.
- Særlige relikter: -
- Arkæologiske interesser: tomten af ladegården.

Skåstrup

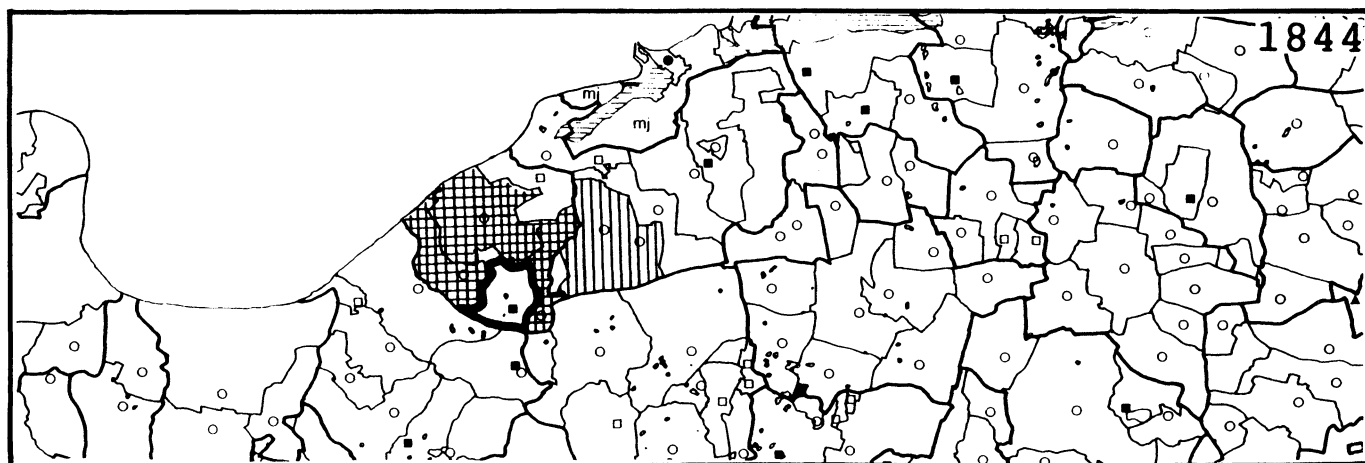
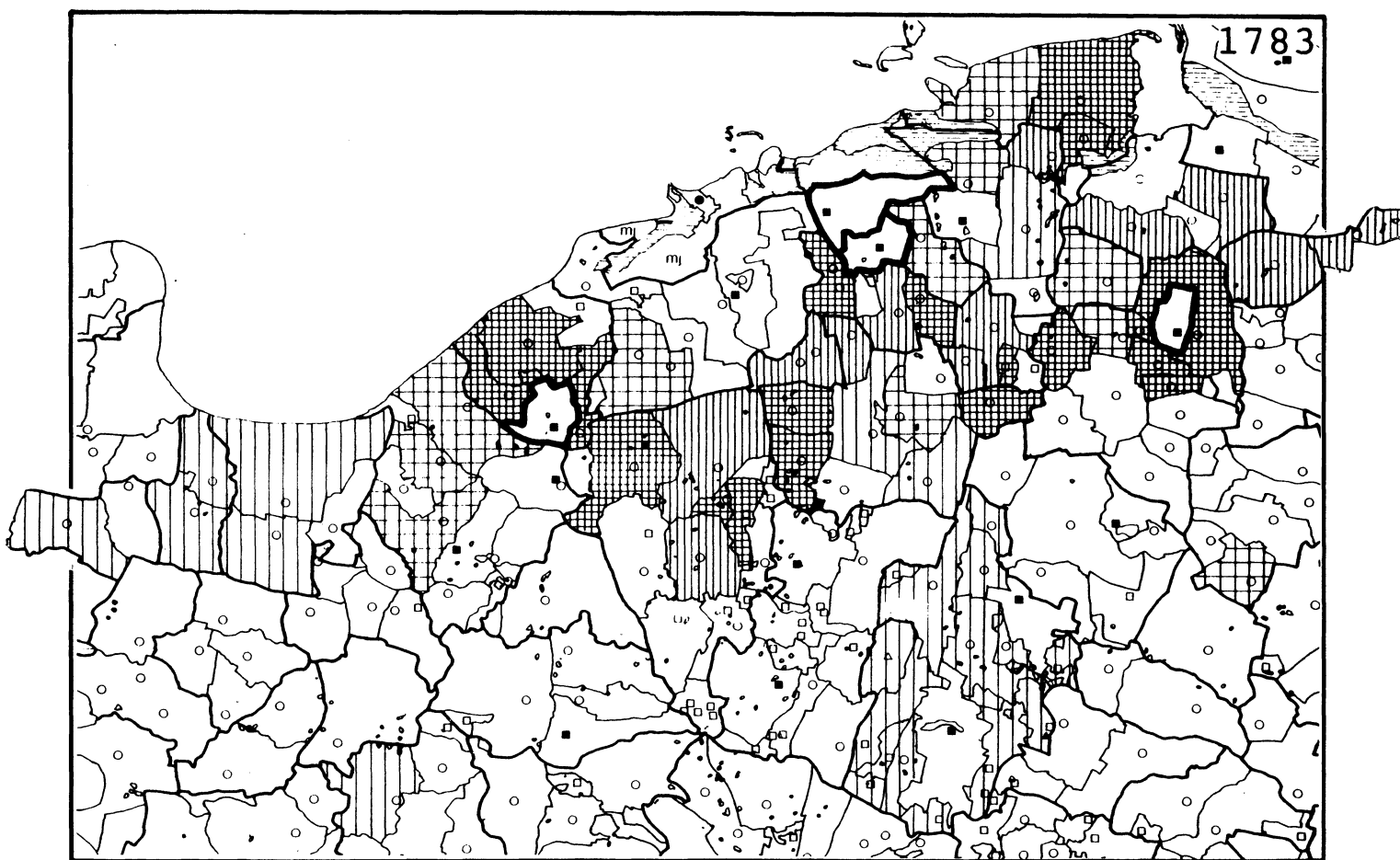
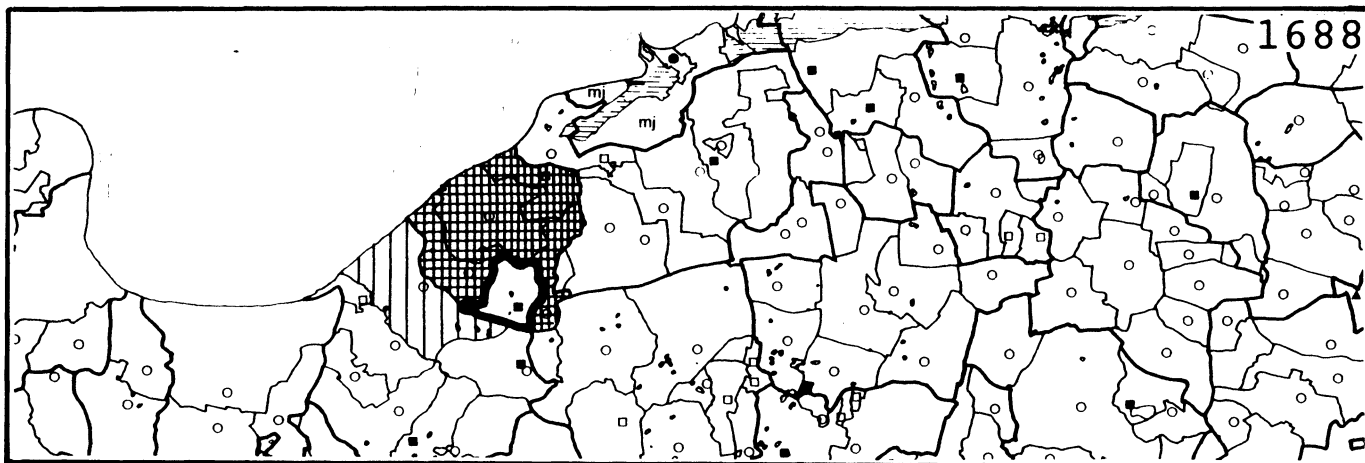
Ørbæk

Ore Ellegård

Ore

Øregård

Hølse

Sandagergård

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nørre Sandager
-----------------	--------------------------	----------------------------	--------------------------------

Navn: Sandagergård	Tidligere navn: Brinckenslyst
------------------------------	---

Bemærkninger: Sandagergård er nævnt første gang i 1480 i formen Sandagergaard. Navnet er sammensat af ordene sand og ager. I perioden 1786-95 blev den kaldt Brickenslyst efter den daværende ejer Conrad Brincken.

Anlægstidspunkt: middelalder	Anlægsform: landsbyhovedgård (nedlagt landsby?)
--	---

Bemærkninger: Sandagergård og Sandager kirke er formentlig de sidste rester af en nedlagt landsby Sandager. Sandagergård har ved udvidelser gjort indhug i Nørre Esterbølles ejerlav.

Ejere:	
1385 Fin Nielsen (Skriver)	Fælles ejer med nabogårdene
1394 Niels Thomesen	Gyldensteen, Harritslevgård,
1480 Henning Jensen Qvitzow	Jerstrup, Oregård og Uggers-
1685 Chr. von Pappenheim	levgård.
ca.1690 Morten Skinkel	
1695 Hans Knudsen	
1696 Nicolai Windz	Under grevskabet Gyldensteen
1713 H.H. von Grambow	1834-1922
1774 Conrad von der Brincken	
1795 I. Hviid	
1834 A. Bernstorff-Gyldensteen	
1985 C.J.Bernstorff-Gyldensteen og F.Bernstorff	

Historiske tildragelser:

Jesper Henriksen, der ejede Sandagergård indtil 1480, var Københavns Universitets første rektor. Erik Qvitzow, der ejede Sandagergård fra 1640, var fra 1658 guvernør over Fyn. Han blev arresteret af de svenske tropper, og hans ejendomme blev fuldstændigt ødelagt og udplyndret. Hans datter Anne Margrehte var kendt i sin samtid for sin lærdom.

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nørre Sandager
-----------------	--------------------------	----------------------------	--------------------------------

Relikt - vurdering

Reliktvurderingen er foretaget på grundlag af sammenligninger af kort fra omkring år 1800 og år 1880 med nutidige kort og luftfoto	Velbevaret struktur	Delvis bevaret struktur	Opløst struktur	Bemærkninger
<p>Bygninger: Hovedbygningen ligger på samme sted, men har mistet østfløjen. Voldgravene er bevaret.</p> <p>Avlsgården har mistet sin sydfløj, men de to tilbageblevne fløje har samme grundplan som før.</p> <p>Husbebyggelsen er bevaret. Møllen ligger der også endnu.</p> <p>Bebyggelsesgraden er ændret noget ved øget husbyggeri mod øst.</p> <p>Andre anlæg:</p> <p>Haveområdet har samme udstrækning som før</p> <p>Skove og vådområder:</p> <p>Ikke-ager arealer. Skovarealerne er bevaret, men kun vådområdet ved mølledammen er bevaret.</p> <p>Særlige relikter:</p> <p>Arkæologiske interesser:</p>	X	X		<p>Vestfløjen er opført o.1610. De to øvrige er fra 1700-tallet.</p> <p>Stalden og laden er fra o.1600.</p>
<p>Tidspunkt for ændringer: Ændringerne i ejerlavet er hovedsageligt sket efter 1890.</p>				

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nørre Sandager
-----------------	--------------------------	----------------------------	--------------------------------

Hovedgårdstaksten

			1662	1688	1770 ¹⁾	1844	1870	1903	1956	
Tønder hartkorn			54	38	38	23	24	23	23	
Bemærkninger: 1) excl. skovskyld på 1 td.htk.										

Fæstegodset

			1662	1688 ²⁾	1770	18 44	1870	1903 ³⁾		
Tønder hartkorn			237	307	329		1	58		
Bemærkninger: 2) Incl. fæstegodset til Hofmangsgave. 3) Omfatter fæstegodset til hele grevskabet Gyldensteen.										

			1662	1688 ²⁾	17 78	18 44	18 70	1903 ³⁾		
Antal gårde			30	51	40	0	0	5		
Heraf i hovedgd. sognet			10	12	7	0	0	1		
Antal huse				28	1 ⁴⁾	9	8	22		
Heraf i hovedgd. sognet				12	0	7	7	14		
Fæsteeenheder ialt				79	41	9	8	27		
Bemærkninger	4)	åbenbart kun hartkornshuse								

Godsfordelingen

	1662	17 78	18 44				
Antal bebyggelser hvor hovedgården har fæstegods	14	14	3				
Heraf samlinger på min. 3 gårde	2	7	0				
Antal egaliserede samlinger af gårde	1	6	0				

Høveri

Antal hoveriagtige enheder o. 1770:	29
Hoveriets omfang pr. gs. gård:	a) pløjedage b) spandage c) gangdage
Bemærkninger:	

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nørre Sandager
-----------------	--------------------------	----------------------------	--------------------------------

Udviklingsbeskrivelse**a. Indtil cirka 1800:**

Sandagergård ligger som nabo til Sandager kirke. Formentlig udgør gård og kirke de sidste rester af en landsby, Sandager, men denne er i givet fald forsvundet tidligt. Hovedgården Sandager omtales allerede fra 1385. Fra 1480 til 1685 var den i Qvitzow-familiens eje. Til gården hørte Sandager Mølle med i 1664 4½ tdr.htk. jord. Jorden lagdes før 1690 under hovedgårdstakst. Sidst i 1400-tallet omtales en landsby Skenebølle under godset. Den synes inddraget under hovedgårdstaksten o.1500. Efter møllejordens inddragelse synes ejerlavet ikke udvidet yderligere. I 1682 havde hovedgården et dyrket areal på 165 tdr.ld., der blev drevet i et trevangsbrug. Boniteten var lidt dårligere end herredsgennemsnittet, der var i ejerlavet tillige noget eng og besætningen var af middelstørrelse. Hovedgården var centralplaceret og orienteret efter engarealerne.

Bøndergodset var i 1664 på 263 tdr., men reduceredes herefter drastisk frem til 1695. En ny godsopbygning styrkedes ved indkøbet af 134 tdr.htk. tidligere ryttergods fra kronen i 1718, og i 1770 var bøndergodset nået op på 329 tdr.htk. Godset var i 1662 forholdsvis spredt. I 1778 var godset bedre arronderet, og hovedgården havde egaliserede samlinger af gårde i Esterbølle, Ejlby, Kile, Kusterslev, Sørslev og Ørritslev.

b. Efter cirka 1800:

Sandagergårds hovedgårdsejerlav var o.1800 på 220 ha. O.1905 opgøres avlsgårdens areal til 131 ha, hvoraf 114 ha var ager og 8 ha eng/mose. Skovarealet er ikke med i denne opgørelse, fordi det blev regnet sammen med grevskabet Gyldensteens øvrige skovarealer. Sandagergård blev indlemmet i grevskabet i 1834, hvorunder den hørte indtil grevskabets overgang til fri ejendom i 1922. Efter afløsningen har Sandagergård dog fortsat med at have samme ejer som Gyldensteen gods. I 1954 blev der afgivet et mindre areal på ca. 11 ha fra Sandagergård til udstykning. I 1985 opgøres arealet derfor også tilsvarende lavere, nemlig 119 ha.

Størsteparten af fæstegodset blev solgt fra allerede i 1794. I 1844 var der kun 9 huse tilbage. O.1905 blev gården drevet af 9 faste folk og 3 daglejere.

Hovedgårdstaksten (jfr. skema 4) faldt en del i 1794, hvor der blev solgt 15 tdr. htk. hovedgårdsjord til bønderne. I 1844 opgøres den således til 23 tdr.htk. Dette niveau bliver den herefter liggende på. O.1770 var jorden delt op i 6 marker, hvoraf der årligt blev besået 3. O.1905 var der 8 marker, hvoraf de 3 var henholdsvis kløver, græs og brak. Kvægbesætningen var da på 50 køer og 30 stk. ungvæg og kalve. Det foregående år var der blevet solgt 70 fedesvin.

Fyns Amt	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nørre Sandager
-----------------	--------------------------	----------------------------	--------------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse:

Typologisk vurdering:

stor interesse

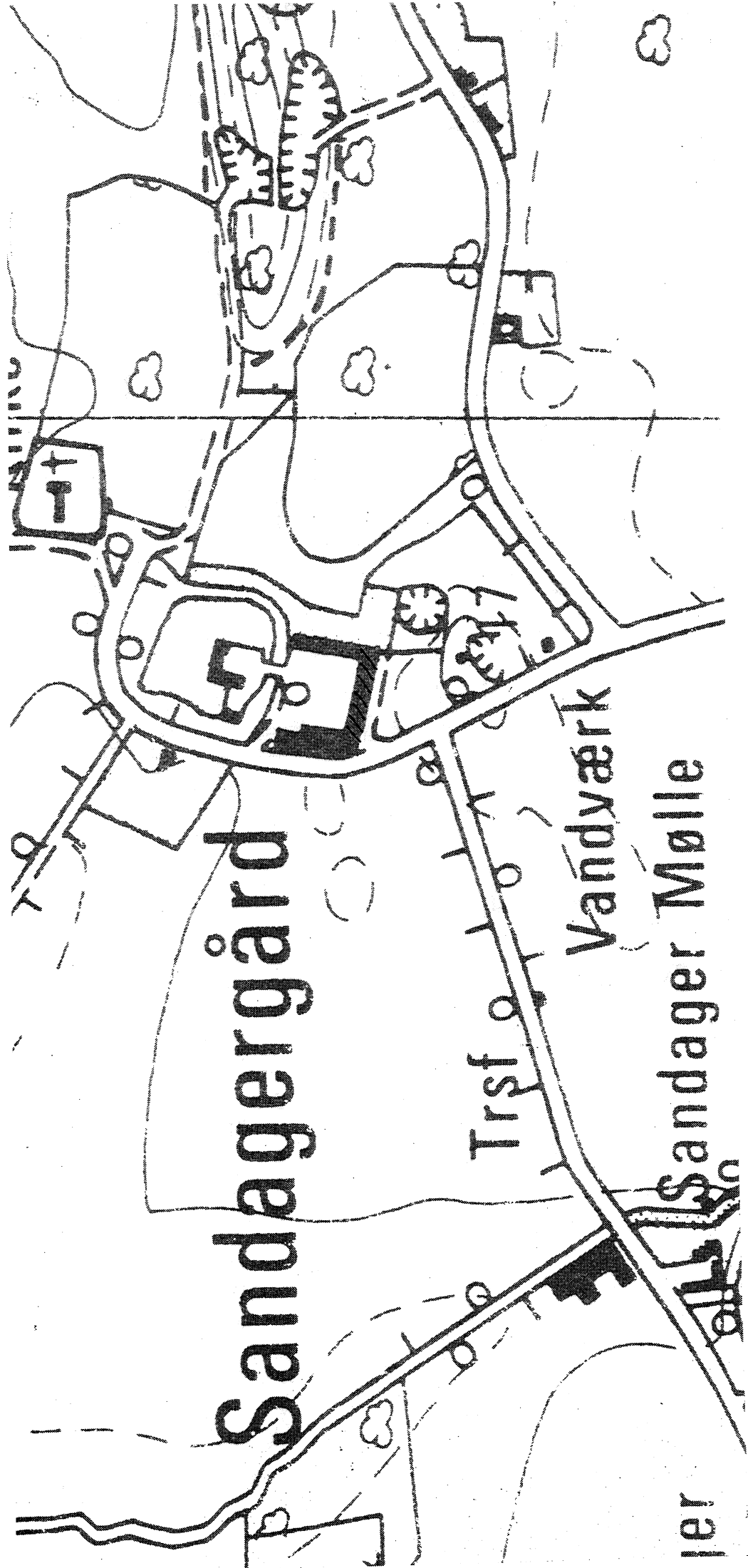
1. Sandagergård nævnes som hovedgård allerede fra 1300-tallet. Formentlig er den opstået som landsbyhovedgård og har senere opslugt landsbyen, således at hovedgården og kirken er de sidste rester. Sidst i 1400-tallet nævnes en landsby Skenebølle under godset, den er formentlig lagt under hovedgårdsjorden o.1500. Gården er centralplaceret i sit ejerlav, der overvejende består af agerjord. Til hovedgården hørte en vandmølle.
2. Ejerlavet synes ikke udvidet yderligere og bestod i 1783 af 38 tdr.htk. foruden 9 tdr.skov og mølleskyld. Godstilliggendet lå i 1600-1700-tallet beskedent på 30-40 gårde. I 1834 indlemmedes godset i grevskabet Gyldensteen. I 1794 afhændedes 15 tdr.htk. af hovedgårdstaksten til bønderne, samtidig med at størsteparten af fæstegodset frasolgttes. Herefter er hovedgårdsarealet stort set bevaret intakt.
3. Hovedbygningen og ladebygningen er opført i 1600-1700-tallet.

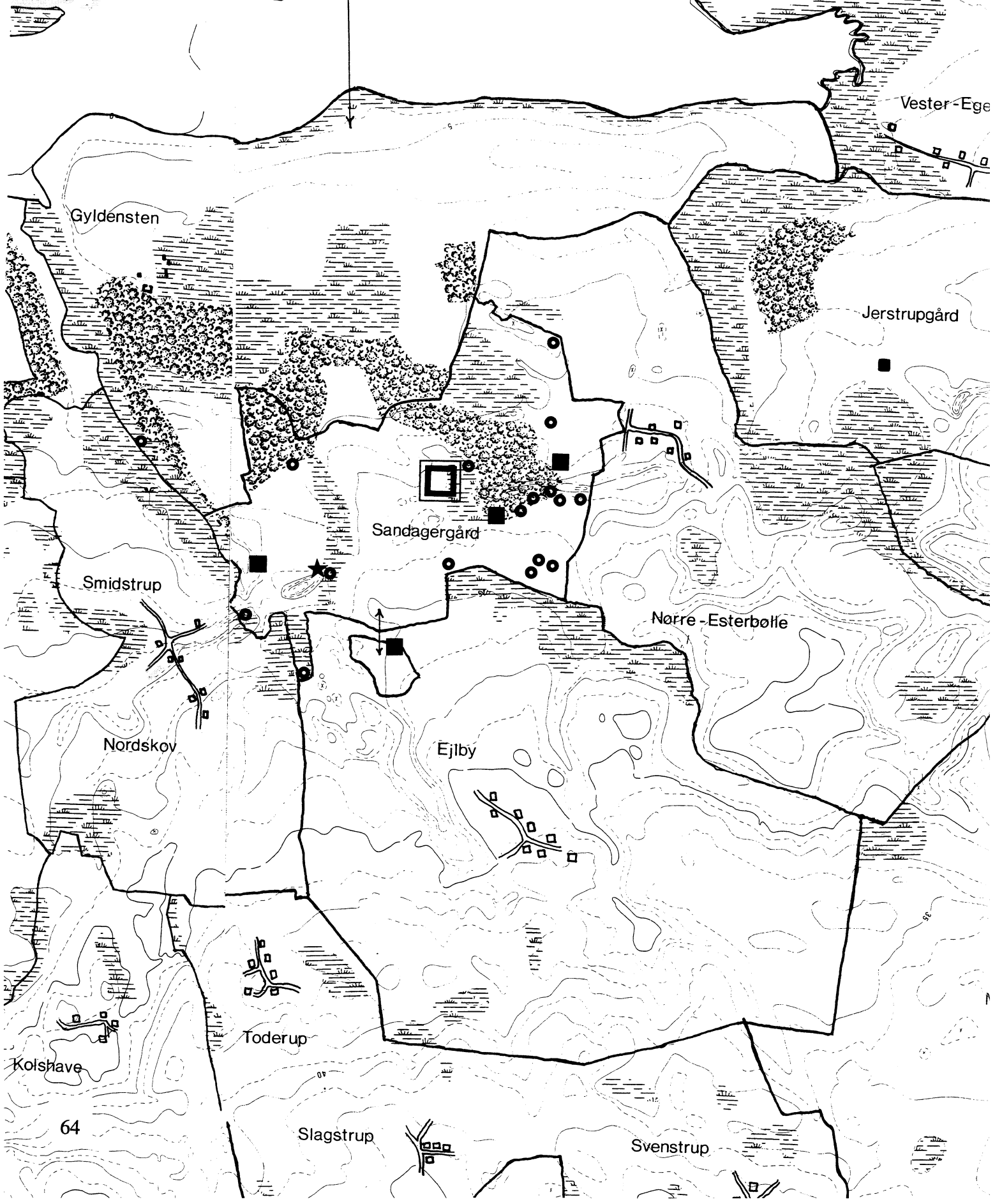
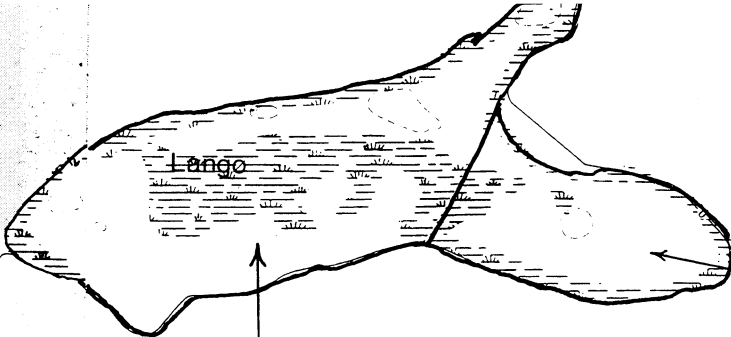
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med en karakteristisk udvikling for det mere beskedne godskompleks.

Relikt-vurdering:

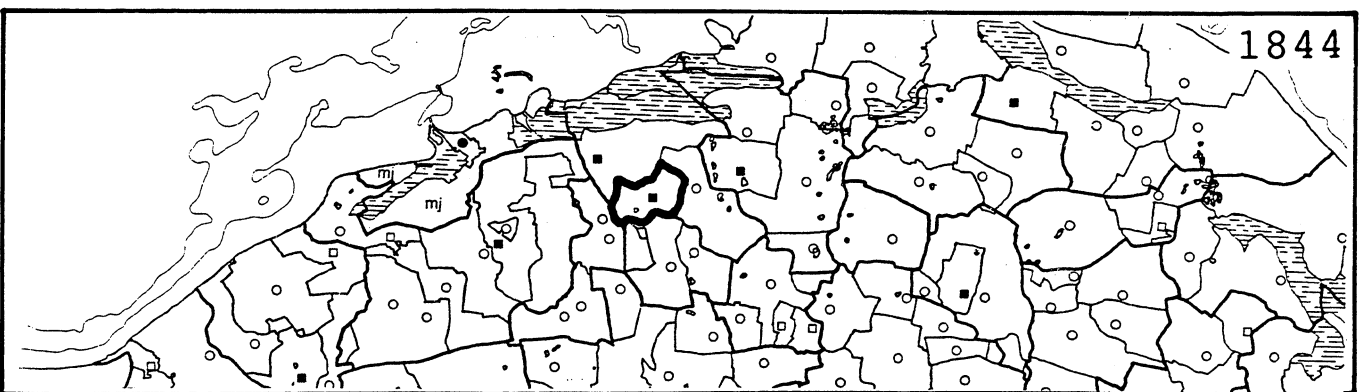
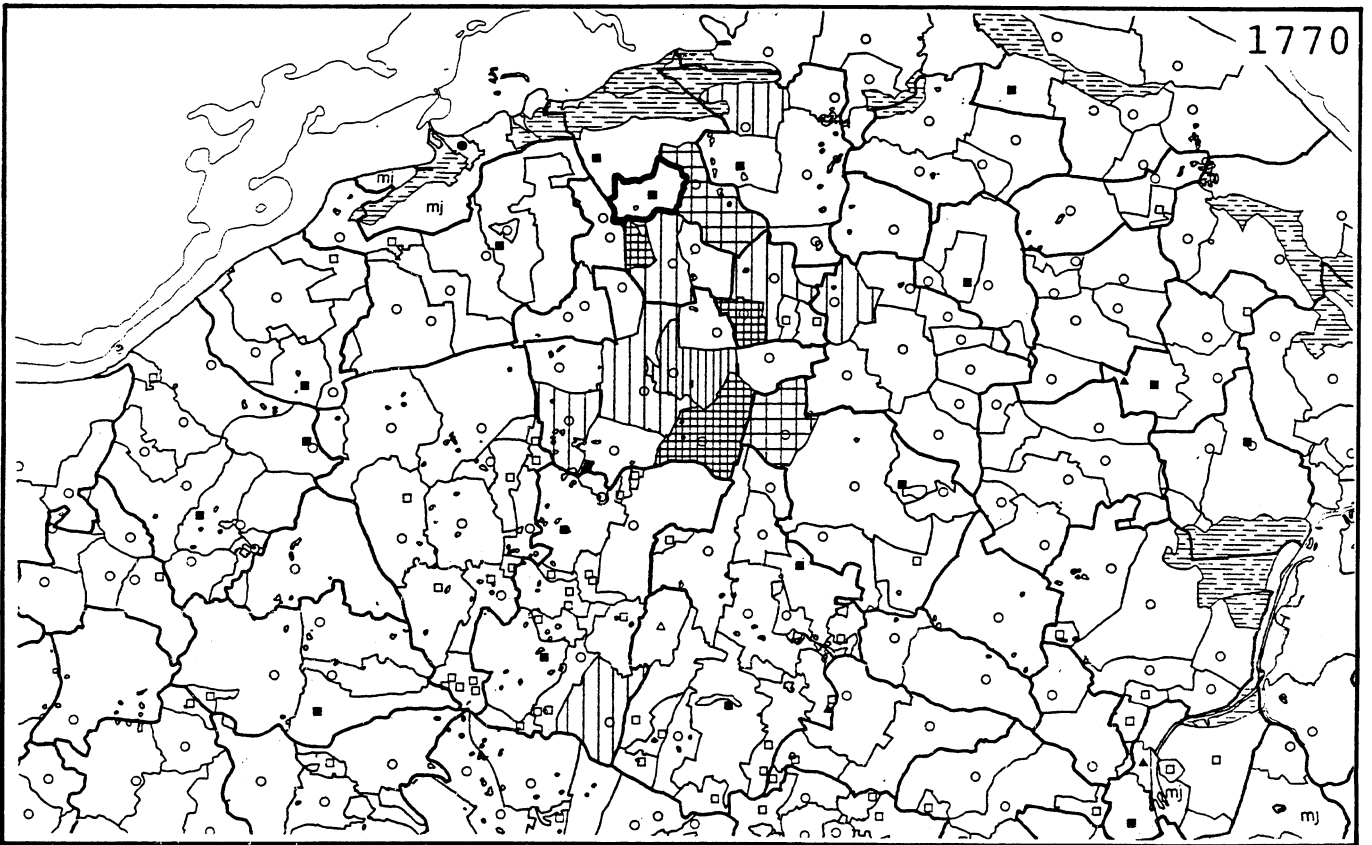
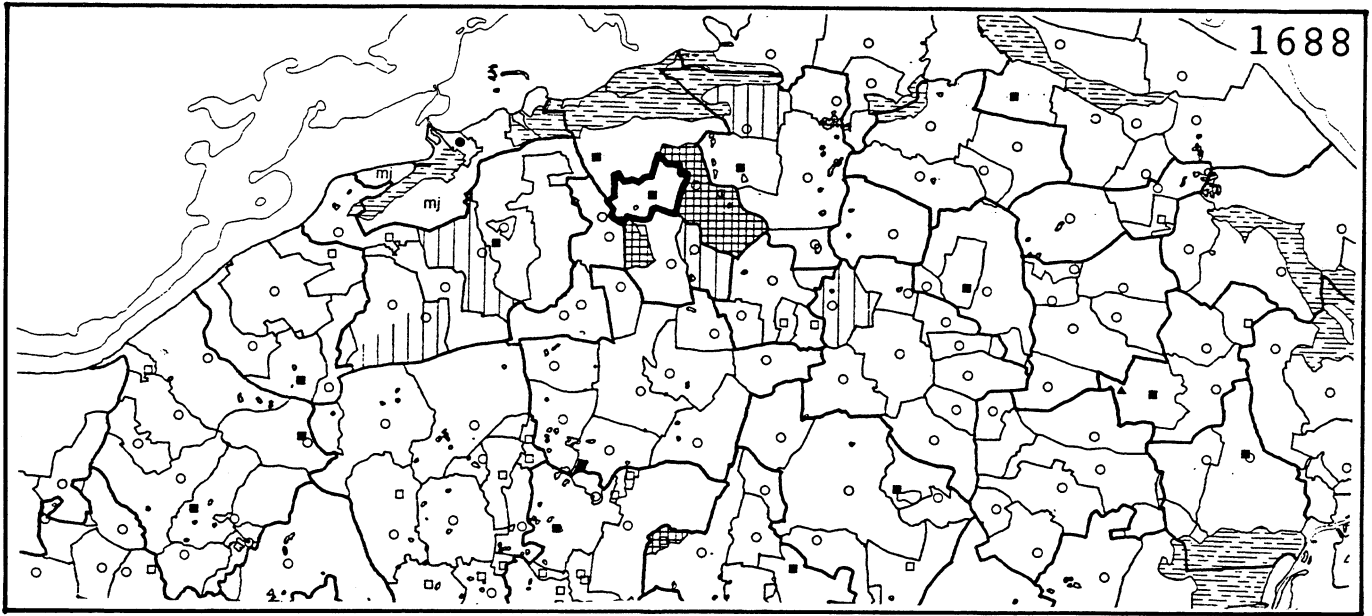
stor interesse

1. Hovedbygninger og avlsbygninger er velbevarede. Møllen er bevaret, ligesom haveområdet.
2. Ejerlavet har bevaret skovarealerne, men kun vådområdet ved mølledammen.
3. Særlige relikter: kirken.
4. Arkæologiske interesser: tomten af gårde i Sandager?, tomten af Skenebølle.

Oversigt over tidligere publikationer inden for "Naturforvaltning og Kulturhistorie i Fyns Amt".

KULTURHISTORIE

1. Landsbyregistrering i Fyns Amt, foreløbig orientering, 1983
Landsbyregistrering i Fyns Amt, Historiske forhold, 1983
 - 1.01 Assens Kommune
 - 1.02 Bogense Kommune
 - 1.03 Broby Kommune
 - 1.04 Egebjerg Kommune
 - 1.05 Ejby Kommune
 - 1.06 Faaborg Kommune
 - 1.07 Glamsbjerg Kommune
 - 1.08 Gudme Kommune
 - 1.09 Haarby Kommune
 - 1.10 Kerteminde Kommune
 - 1.11 Langeskov Kommune
 - 1.12 Marstal Kommune
 - 1.13 Middelfart Kommune
 - 1.14 Munkebo Kommune
 - 1.15 Nyborg Kommune
 - 1.16 Nr. Åby Kommune
 - 1.17 Odense Kommune bind 1 og 2
 - 1.18 Otterup Kommune
 - 1.19 Ringe Kommune
 - 1.20 Rudkøbing Kommune
 - 1.21 Ryslinge Kommune
 - 1.22 Svendborg Kommune
 - 1.23 Sydlangeland Kommune
 - 1.24 Sønder sø Kommune bind 1 og 2
 - 1.25 Tommerup Kommune
 - 1.26 Tranekær Kommune
 - 1.27 Ullerslev Kommune
 - 1.28 Vissenbjerg Kommune
 - 1.29 Ærøskøbing Kommune
 - 1.30 Ørbæk Kommune
 - 1.31 Årslev Kommune
 - 1.32 Aarup Kommune
2. Sektorplanlægning i det åbne land Fredningsplan, Supplerende oplæg vedrørende udpegning af bevaringsværdige landsbyer og sikring af kirkeomgivelser. juni 1984. Udgået.
3. Sektorplanlægning i det åbne land, Fredningsplanlægning Kulturhistoriske forhold, 1984
4. Landskabsarkitektonisk registrering af hovedgårde, 1988
5. Vand- og vandkraftsudnyttelse på Fyn, 1989
6. Landsbyer med særlige bevaringsinteresser, 1992
7. Hovedgårdsregistrering i Fyns Amt, Skemaer og kort.
 - 7.01 Kerteminde Kommune, 1994.
 - 7.02 Faaborg Kommune, 1994.
 - 7.03 Odense Kommune, 1995
 - 7.04 Assens Kommune, 1995

NATURFORVALTNING

Fredninger / beskyttet natur

1. Registrering af kirkeomgivelsesfredninger i Fyns Amt, 1980
2. Oversigt over fredede arealer og naturfredningslovens beskyttelses- og byggelinier i Fyns Amt 1981 Udgået.
3. Oversigt over vandløb omfattet af naturfredningslovens § 43 I Fyns Amt, 1983 Udgået.
4. Fredninger i Fyns Amt, 1989
 - 14.1 Nordlige fredningskreds
 - 14.2 Sydlige fredningskreds
 - 14.3 Vestlige fredningskreds

Planlægning

1. Sektorplanlægning i det åbne land Fredningsplan oplæg, juni 1983. Udgået.
2. Forslag vedrørende udbygning af det rekreative hovedstinet, 1984.
3. Sektorplanlægning i det åbne land, Fredningsplan foreløbigt tryk, 1986. Udgået.
4. Fredningsplanlægning, Handlingsprogram, forslag 1987. Udgået.
5. Fredningsplanens Handlingsprogram, 1989
6. Fredningsplan, 1991.

Registrering / overvågning / pleje

1. Oversigt over biologiske interesseområder i Fyns Amt, 1981
2. Stævningskove på Langeland, 1988
3. Naturpleje 1987, 1988.
4. Naturpleje 1988, 1989.
5. Overvågning af fuglelokaliteter i Fyns Amt, 1989.
6. Overvågning af fugle i Fyns Amt 1988, 1990.
7. Naturpleje 1989, 1990.
8. Overvågning af padde i Fyns Amt 1988, 1990.
9. Stævningskove på Fyn, 1990
10. Moser i Fyns Amt - Nyborg Kommune, 1991

Registrering / overvågning / pleje fortsat

11. Moser i Fyns Amt - Tommerup Kommune, 1991
12. Moser i Fyns Amt - Odense Kommune, 1992
13. Moser i Fyns Amt - Faaborg Kommune, 1992
14. Strandenge i Fyns Amt, 1993

Henvendelse vedrørende publikationer kan ske til:

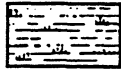
Fyns Amt, Natur- og vandmiljøafdelingen, Ørbækvej 100, 5220 Odense SØ, tlf. 66 15 94 00.

Signaturforklaring

Kort 3

Agerland

Eng/mose

Skov

Bakkeoverdrev

Hovedgård med voldgrav

Hovedgård

Voldsted

Gård

Mølle

Teglværk

Smedie

Hus

Kalkovn

Kort 5

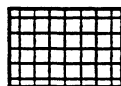
Ejerlavskort med påtrykte ejersignaturer

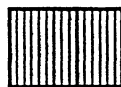
Hovedgårdstakst

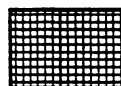
0-25%

25-50%

50-75%

75-100%